

ГорА

9/2013

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Машини с консумативи и/или ценови отстъпки

За да бъдете отлично оборудвани и да се справите безпроблемно с подготовката на двора и градината за зимата, заложете на изключителната надеждност, комфортно оборудване и първокласната техника на продуктите STIHL и VIKING. Само сега при дилърите на STIHL в цялата страна ще намерите:

- промоционални пакети моторни триони

STIHL, с включени в тях консумативи според модела и/или аксесоари, част от които на много атрактивна цена;

- електрическите верижни триони STIHL, избрани модели моторни коси и храсторези STIHL и мотофрезите VIKING HB 560 и HB 585 на промоционални цени.

За по-подробна информация посетете най-близкия дилър на STIHL.

Абонирайте се!

2014 година е забележителна за горите. Изпълнителната агенция по горите навършва 135, списание „Гора“ - 115, а Съюзът на лесовъдите - 105 години. Централната горска служба е една от първите самостоятелни служби в администрацията на следосвобожденска България. Явно ролята на горите и горските земи е била сред приоритетните за живота на населението и развитието на държавата. Така би трябвало да е и днес - дървесината присъства във всеки дом, било като отоплително средство, било като покръщница. Да не говорим за преобразената ни природа вследствие на залесяванията и повишената устойчивост на страната срещу глобалните негативни климатични промени.

Първото печатно периодично издание е сп. „Читалище“, което излиза още преди Освобождението. Първото във възстановена България е изданието на ловната организация, а второто - на лесовъдското съсловие. Интересното е, че през септември 1899 г. излизат две горски списания - „Лесовъдец“ и „Лесовъдска сбирка“. Имало е и години, през които горската периодика е достигала до над 10 издания - списания и вестници, значителна част от тях списвани от горски кооперации. Всички те са съхранили богат опит и история.

Наченките на сдружаване на лесовъдите датират от 1897 година. Но през април 1909 г. всички се обединяват в едно дружество, което става едно от най-активните в обществения живот на страната. По негова инициатива например се създава и сдружение на природозащитниците.

Тези годишнини ще бъдат добър повод както за поглед в историята, така и за аргументиране на самочувствието на колегията. Като прибавим и това, че през 2014 г. делникът ще бъде разнообразен и интересен, има основание да препоръчаме: „Абонирайте се за сп. „Гора“!“

2 Актуална тема: Съхненето на горите
Бедствие или естествен процес?

9 Висше образование: Открита бе академичната
учебна година

10 Нови ръководители в горите

11 Годишнина: Институтът за гората навърши 85 години

14 Общински гори: Форум на Федерацията
на европейските горски общини

15 От редакционната поща: Случаят „Мазалат“?

16 Сертификация: Разработване и сертифициране
на Система за управление на качеството
или Интегрирана система за управление

19 Новини от природните паркове

20 Гост на редакцията: Елица Матева и Антон Куртев:
Обичаме работата, която радва и помага на хората

22 Горите по света: Горите на Република Корея

23 Юбилей: Проф. д.т.н. Васил Василев на 80 години

24 Конкурс за разказ „Така си беше“: Как снимах видри

27 Годишна конференция: Какво да очакваме
от „Хускварна“ през новата година

На корицата

Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(Вогещ на броя)

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiyova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнисан за печат на
18.10.2013 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция
по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

CONTENTS

- 2 Current topic: Drying of forests - a natural disaster or a process?
- 9 Higher education: The academic year started
- 10 New leaders
- 11 85th anniversary of The Forest Research Institute
- 14 Municipal forests: Forum of The European Federation of Municipal Forest Owners
- 15 By editorial mail: The Case „Mazalat“?
- 16 Certification: Development and certification of Quality Management System or Integrated Management System
- 19 News from Nature parks
- 20 Editorial's office guest: Elitsa Mateva and Anton Kurtev: We love the work to enjoy and help people
- 22 The world forests: Forests of Republic of Korea
- 23 Anniversary: Prof. Vasil Vasilev turned 80 years
- 24 Short story competition „This is how it was“: Photographing otters
- 27 Annual conference: What to expect from Husqvarna in the new year

Бедствие или естествен процес?

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ - директор на Лесозащитна станция - София

Въпреки въвеждането на редица заместители потреблението на дървесина непрекъснато расте. За периода 1990-2010 г. общата употреба на дървесина от дървообработващата и дървопреработващата промишленост в света е нараснала почти двойно (94 %), а през 2000 г. потреблението само в Европа достига прогнозираните 640 млн. м³ (Захариев, 1975).

Още през първата половина на XX в. започва създаването на класически и интензивни горски култури за задоволяване на нарастващите потребности от дървесина. Този процес засяга и нашата страна. Още по-рано, непосредствено след Освобождението, тръгват първите залесявания на ерозиралите, стръмни, обезлесени по време на турското владичество склонове и пороища. През 1882 г. е приет първият план за залесяване (Стоянов В., 1968, Отчет на окръжните горски инспектори за 1896 г. и др.). Особено интензивно залесителният процес се развива в периода 1945-1986 г., когато са създадени почти 12 000 000 млн. дка горски култури, като почти половината от тях са от иглолистни дървесни видове извън ареала на разпространение на иглолистната растителност.

Иглолистните видове през този период се налагат като едни от основните при създаването на култури по следните съображения: около създадените язовири са необходими противоерозионни залесявания, а тук иглолистните нямат алтернатива; опустошените стръмни терени от прекомерното ползване на горите или клоносечното им стопанисване също трябва да бъдат укрепени с противоерозионни залесявания и не на последно място развиващата се химическа преработка на дървесината изисква иглолистна суровина. В иглолистните култури е съсредоточен огромен запас от дървесина, като същевременно се извеждат съответните отгледни сечи. През 50-те години на XX в. френската, италианската и белгийската лесовъдска мисъл доказват, че иглолистните култури, създадени върху площи извън ареала на разпространение на видовете, по силата на „ефекта на изместването“, през първите 25-40 години имат изключително бърз растеж и висока производителност, т.е. при съкратени турнуси дават значително количество промишлена дървесина. В същото време, от екологична гледна точка, културите се смятат за горски екосистеми, създадени при екстремни растежни условия. За разлика от естествените горски насаждения в горските култури сукцесионните процеси протичат изключително бързо - на 35-40-години те вече са достигнали кулминацията на прираста, и започва процесът на разпадане на екосистемата (Найденев Я., 1993; Otto H., 1998; Донов В. и др., 1995, Отчети на ЛЗС - София, 1992-2012). Тези процеси се ускоряват или забавят от конкретните екологични фактори - валежи, влажност на въздуха и почвата, температура на атмосферата и почвения субстрат, адекватни или неадекватни лесовъдски грижи, постепенно снижаване на пълнотата на културите със системно извеждане на предвидените отгледни сечи, каляматетна проява на насекомните вредители или епифитотии, замърсяване на атмосферата и почвата, пожари и други.

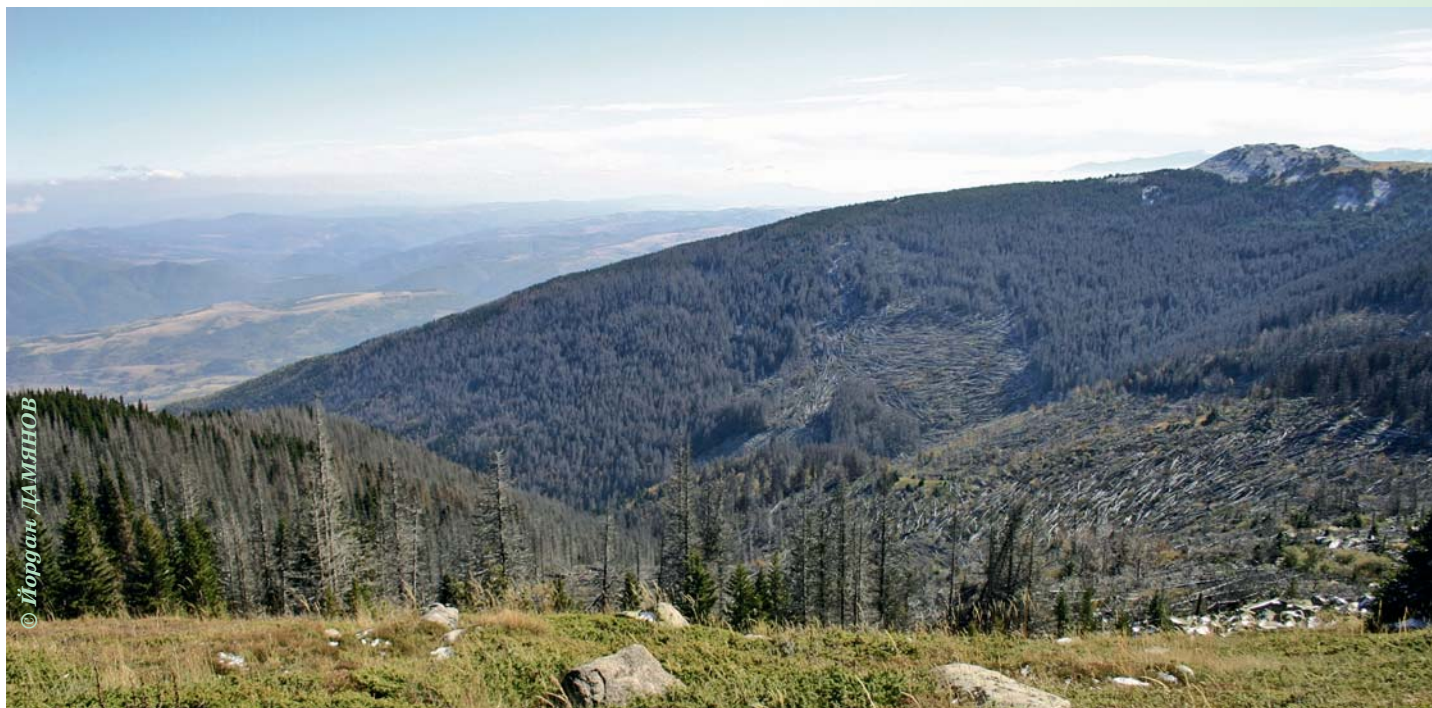
В резултат на продължителни научни изследвания и натрупан практически опит учените и практическиите дейци стигат до извода, че появата на короядни-

те петна, малките по площ ветровали, ветроломи, снеговали и снеголоми, леговали и леголоми, както и появата на огнищата от коренова гъба и пълчущка са първите сигнали, че дадената горска екосистема е на прага на своето разграждане и е наложително преминаване към извеждането на главните сечи. Такива симптоми са наблюдавани през последните 10-15 години в горите от района на ДЛС „Осогово“, както и в районите на Държавните горски стопанства в Невестино, Трън, Земен, ПП „Витоша“, ДЛС „Витошко-Студена“ и другаде.

Един от експертите в областта на създаването на горските култури и ученик на проф. Боян Захариев ст.н.с. к.с.н. Христо Димитров, обобщавайки опита на Италия, Франция и анализирайки класическите горски култури у нас, през 1976 г. отбелязва, че минималната производителност на иглолистните култури, за да бъдат рентабилни, трябва да бъде 10-12 м³/ха (среден годишен прираст). За най-бързорастящия вид между иглолистните - лъчистия бор, се очаква турнус около 20 години, а за вейматовия бор - 25 години. При иглолистните видове, използвани у нас, се предвижда по-дълъг турнус - 30-40 години.

В исторически план причините за съхненето на иглолистните, включително и на белия бор, се групират около няколко фактора. На първо място са антропогенните фактори - замърсяването на въздуха, хидро- и литосферата, провокиращи промяна на климата, при която се нарушават финият механизъм за естествена самозащита на горите и влиянието на биотичните фактори на растеж и развитие на горските екосистеми. На второ място са неадекватните лесовъдски практики - неотгледжане на културите и насажденията, превишено ползване и някои други. Наличието на патогенни микроорганизми и насекомни вредители е съществена причина за съхненето.

Проучванията, проведени в застрашените или загиващите насаждения, чуждият и нашият опит дават основание да отбележим, че огнищата на размножаване на насекомите и болестите възникват и в презрели, силно изредени насаждения и култури, загубили

Съхненето на горите на Витоша е пример как едно природно явление може да прерасне в бедствие от непрофесионални действия. След ветровала на 22.05.2001 г. в Биосферния резерват „Бистришко бранище“ повалената дървесина трябваше да бъде усвоена. Екоминистерството забрани намесата и... почти цяла Витоша „пламна“. Освен че се превърна в огнище за каламитет на корояди, повалената и изсъхнала дървесина бе обхваната от пожар през лятото на 2012 г. (сн. от 18.10.2006 г.)

естествената си устойчивост. Това важи в значителна степен и за широколистните култури и насаждения.

Слабият граничен контрол при вноса на посадъчен и посебен материал в нашата страна създава реална опасност за внасяне на нови насекомни вредители и причинители на заболяване.

Прегледът на екологичната литература, свързана с горските култури, показва, че повечето еколози определят короядите като неразделна част от горската екосистема. При нормални условия те първи започват разграждането на отмиралата растителна биомаса и подготвят превръщането ѝ от деструктурните и минерализиращите микроорганизми в прости химични съединения, лесноусвояими от растенията - дървесни, храстови и тревни видове. Жизнената дейност на короядите се включва във веригата на естествения кръговрат на веществата и енергията в гендрозените. Почти успоредно с тези процеси, но при екстремни климатични условия, започва активизирането на паразитното проявление на кореновата гъба и пънчушката. Лесопатологичните обследвания показват, че то се появява най-напред в естествени горски екосистеми или горски култури, в които не са провеждани отгледни сечи, при пълнота над 0.8, на възраст над 35-40 години, с наличие на голям естествен отпад и единични или групи изсъхващи дървета. В такива екосистеми се наблюдава естествен процес на масово съхнене и смяна на растителността след екстремни климатични прояви - суши, повреди от урагани, снежни бури или ледоломи. Недостигът на хранителни елементи, влага и светлина при тази възраст на гъстите култури или насаждения е описан в чужда и наша литература като „ефектът на супника“ (Otto H., 1998; Найденов Я., 2012, 2013 и др.). Тези процеси са характерни преди всичко за горските екосистеми със силно занижен санитарен минимум, с непочистени сечища, с много отпадна дървесина, останала след отгледни, санитарни и главни сечи или природни бедствия.

Естествен процес или бедствие?

От гледна точка на науките за гората горската екология и най-вече теорията на сукцесиите в естествените и изкуствените горски екосистеми, появата на повреди от екстремни природни процеси и явления, масовата проява на болести или насекомни вредители, включително и короядите, са първите симптоми, че наличните екосистеми са достигнали своя максимум на развитие, постепенно трябва да бъдат сменени с други и че нашата намеса в живота на гендрозените е вече закъсняла (Otto H., 1998; Найденов Я., Иванов П., 2004; Найденов Я., 1993 и др.).

Според специалистите по ентомология и лесозащита появата на корояди и началото на съхненето са природно бедствие, представляващо заплаха за устойчивото развитие на горските екосистеми. Тези явления безпокоят обществото и предизвикват различни тълкувания и практически действия.

Увредените от ледолома горски екосистеми на прохода Витиня или каламитетът на насекомни видове в Осозовската планина или Заграждан показват как природата подсказва къде сме закъснели с котловинно-последователните сечи, като ледоломът е отворил добре оформени котли, където е трябвало да се проведе прореждане на младите буковни гори и да се изведат отгледни сечи в горските култури. Наличието на обилно естествено възобновяване в засегнатите от бедствието гори също говори за началото на активен сукцесионен процес, т.е. за закономерна смяна на един дървесен вид с друг или едно поколение от един и същи дървесен вид с друго. Подобна картина се очертава и в иглолистните култури и насажденията, атакувани от природните бедствия, болестите на отслабването и короядите. Анализирайки причините за възникването на каламитетната проява на короядите, винаги констатираме, че тя има мозаичен характер, най-често започва в културите на възраст 35-45 години, в които пълнотата е много висока (над 0.7), отгледните сечи не са водени или ако са изведени, са с малка интензивност и на площи от 0.01 до 0.05 хектара.

Паника или незабавно действие?

Голямата пълнота, екстремно високите температурни стойности и ниската влажност на въздуха и почвата са предпоставки за формирането на траен воден, светлинен и хранителен дефицит в екосистемите, отмирането на част от дърветата и формирането на масово съхнене или короядните петна („ефектът на супника“). Разбира се това буди основателна тревога сред лесовъдската колегия, но място за паника не трябва да има.

Лесовъдската колегия трябва да реагира според добрите наши лесовъдски практики и още при първите симптоми да се извадят болните дървета от насаждението, да се почистят сечищата, да се заложат феромонов ловки и ловни дървета както за мониторинг, така и като изтребителна мярка. При всяко закъснение короядните петна се разрастват, сливат се, плътността и числеността на популациите на короядите се увеличава и процесът става неконтролируем, когато се включват дървесиноразрушаващите насекоми и гъби. В случая може да се говори за преизвестено масово съхнене на дадена горска екосистема или цели горски масиви.

Стратегически действия

Какво би трябвало да се направи? По-голяма част от иглолистните култури у нас са на възраст 35-50 години, с изключително голяма пълнота, без изведени отгледни сечи, предвидени по ЛУП. В повечето случаи дърветата са силно източени, с малка рехава корона, центърът на тежестта им е изтеглен високо, което ги прави неустойчиви на екстремни ветрове, снегове или ледове. Заедно с глобалната промяна на климата и това състояние на иглолистните култури в близко бъдеще можем да очакваме засилването на интензивността и честотата на повреди от екстремни абнотични фактори и каляматет от корояди, както, между другото, отдавна отбелязахме (Otto, H., 1998; Найденов Я., 1993 и др.).

Екстремно високите температури и силното засушаване през 2012 г. провокираха тази пролет съхнене в много от иглолистните култури в долния лесорастителен пояс, неотгледани и оставени при пълнота над 0.7, на възраст 35-45 години. Наблюдава се съхнене и в по-млади култури, което е признак за сериозни грешки при залесителните и отгледните мероприятия. Във връзка с това в началото на февруари на всички поделения на държавните горски предприятия, попадащи в район на действие на ЛЗС - София, са дадени указания и методика за начина на заявяване за обследване и подготовката на план-извлеченията за санитарни сечи.

Добрата лесовъдска практика у нас и в чужбина е категорична: незабавно картиране и последващо изсичане на културите с формиралите се короядни петна, частично или пълно засегнати от абнотични фактори; културите и младите насажденията, в които не са извеждани отгледни сечи, да се включат с предимство в плановете за лесоползване; при извеждането на отгледните и санитарните сечи добитата дървесина да се извозва от сечищата преди летежа на короядите, а сечищата да се почистват съгласно изискванията на Правилника за сечите и Наредба № 12. Засе-

га алтернатива няма!

Промените във физиологичното състояние на едно дърво стават видими при екстремни събития като ветровал или засушаване. Тогава изпъква необходимостта от лесовъдска намеса - приспособяване на вида към месторастенето, промяна на ритъма на осветяване и други.

За да се намалят процесите на съхненето на екосистемите, е необходимо да се ограничат местата за размножаване на короядите, т.е. свежите отпадъци при нормална сеч или инцидентни сечи (след ветровали, снеговали, ветроломи, снеголоми) трябва да се унищожават или да се извозват от сечищата.

При експлоатация на здрава дървесина е задължително добитата дървесина незабавно да се изважда от гората, за да се избегне завършващата фаза в развитието на короядите - от средата на април до средата на юни. Добитата от октомври до март дървесина трябва да се извозва от сечищата от 4 до 6 седмици след сечта или да се обелва, а кората да се изгаря. Добитата дървесина да се складира на достатъчно разстояние (не по-малко от 5 км) от горските масиви или много бързо да се преработи.

Практически действия сега

Анализът на резултатите от експресните лесопатологични обследвания и наличната в лесозащитните станции информация показва, че процесът на съхнене в момента засяга белия и черния бор на възраст между 10 и 50 години и се наблюдава от края на 2012 година. Съхненето се развива преди всичко в културите, създадени на по-ниска надморска височина - до около 800 метра. Водеща причина за започналия процес при иглолистните култури е продължителното засушаване през есента и много високите температури в края на лятото на 2012 и пролетта на 2013 година. Това доведе до намаляване на водните запаси в почвата, изключително ниската влажност на въздуха, възникване на ясно изразения воден дефицит в горските екосистеми и съответно до физиологичното им отслабване. Тези явления провокират най-често последващо съхнене.

Данните на Изпълнителната агенция по горите от извършената от експертите към държавните горски предприятия и трите лесозащитни станции инвентаризация към 31 август 2013 г. сочат, че съхненещата дървесина от иглолистни гори в държавните горски територии е общо 426 000 м³. За да се избегне последващото съхнене и похабяване на дървесината, както и нападение от болести и вредители, са дадени разпореждания за провеждане на необходимите санитарни сечи. Те ще се извършват приоритетно съгласно нормативната уредба. Вече са проведени процедури за възлагане на добива на засегнатата дървесина за 27 % (113 743 м³) от установените количества. Сечта на изсъхналите дървета трябва да се извърши в рамките на една година. Служителите на регионалните дирекции по горите и лесозащитните станции ще осъществяват редовен контрол за почистването на сечищата. Освободените площи след санитарните сечи ще бъдат възобновени, като на местата, където естественото възобновяване е затруднено, ще се извърши изкуствено залесяване.

Лесозащитните и икономическите аспекти на съхненето в ДЛС „Осогово“

Инж. Марина ВЕЛИНОВА - заместник-директор на ДЛС „Осогово“ - Кюстендил

През последните години на територията на ДЛС „Осогово“ протича процес на съхнене на бѐлборовите насаждения. Причина за това са влошените растежни условия през 2012 и началото на 2013 г., възрастта и големата пълнота на културите, разпространението на кореновата гъба и върховия корояг. Съхненето засяга основно култури от бял бор на възраст между 10 и 50 години и се наблюдава от края 2006 г., като отначало е на малки площи, а от пролетта на 2013 г. - на по-големи. Основно засяга културите, създадени на по-ниска надморска височина - до около 800 метра. Лесозащитната станция - София, координираше действията в ДЛС „Осогово“ в борбата с вредителите, но към настоящия момент прилаганите методи се оказват последствени и недостатъчни. Една от причините са и твърде сложните и продължителни процедури по отглеждането за ползване на поразените от корояди и съхнене култури. Поради прогресивното развитие на повредите, констатиран на площ от около 6352 дка (за 2013 г.), е необходимо да се вземат спешни мерки за овладяване на процеса.

Единственият вариант да не се допуснат още поражения от вредителите е извеждането на санитарни сечи с интензивност 100 % за засегнатите площи. Те се извършват приоритетно съгласно нормативната уредба и предписанията вследствие на извършени теренни обследвания с представители на ДЗС - София. От началото на 2013 г. са проведени процедури за възлагане на добива на засегнатата дървесина и за продажбата „на корен“ за 6095 пл.м³, което представлява 13.4 % от общото предложено количество на процедури. За задоволяване на нуждите на местното население от дър-

ва за отопление през тази година са предложени и одобрени 2176 м³, предвидени за ползване от санитарни сечи в борови култури. Поставят се възможно най-кратки и ефективни срокове за извършване на необходимите санитарни мероприятия, така че да се ограничи възможността на насекомите да се адаптират и разпространяват на нови площи.

Особено застрашени са затворените басейни и с неразвита инфраструктура, тъй като при установяване на първите симптоми засегнатите дървета не могат да бъдат отсечени навреме.

На територията на ДЛС „Осогово“ са предвидени за усвояване нови инвентаризирани короядни петна на обща площ 771 дка с обем 16 823 м³. Тенденцията през последните години е увеличаване на интензивността на повредите от короядите и съхнене от абиотични фактори, както и увеличаване на засегнатите площи, вследствие на което до края на годината се очаква промяна в отчетените до момента данни за нападения. Към 9 септември т.г. от преходните неусвоени количества от ЛФ-2012 г. и отгадените през 2013 г. общо са усвоени 525 дка със стояща маса 9981 м³, в т.ч. от предложените през 2013 г. общо 6095 м³ досега са усвоени 4162 м³. Върху част от освободените площи при санитарните сечи, където естественото възобновяване е затруднено, се извършва изкуствено залесяване - средногодишно около 100 дка, предимно със зимен гъб и други широколистни видове.

Усвояваната дървесина е със силно влошени качества и обикновено се ползва като дърва за отопление и в по-редки случаи като дървесина за технологична преработка. В настоящата пазарна конюнктура търсенето на

© Божидар КЪСТОВ

Най-важното за съхнещата в момента дървесина е тя да бъде усвоена бързо и без да се отчисляват вноски във фонд „Инвестиции в горите“. В по-недостъпните терени дори може да се наложи изсичането ѝ да се субсидира, за което също са необходими съответните нормативни и административни решения (снимките са от 07.10.2013 г.)

тези сортименти е силно ограничено, което създава сериозен проблем при реализацията на гървесината, добита от санитарни сечи от короядните котли и засегнатите от физиологическото съхнене на културите.

Високата ставка, която плащаме на кубичен метър като отчисление за фонд „Инвестиции в горите“ (10 лв./м³ обезличена гървесина), не позволява да регулираме цената на каламитетната гървесина. За момента по-ниската цена е единственият вариант фирмите ползватели да засият интереса си към проблемната гървесина. Затова предлагаме за гървесината, добита от санитарни сечи, вследствие на нападение от коренова гъба и върхов корояд, отчислението за фонд „Инвестиции в горите“ да бъде с нулева или минимална ставка.

От гледна точка на лесозащитата самото отсичане

на гървесината без незабавната ѝ реализация би довело до развитието на вторични насекоми вредители и болести на отслабването, които ще направят невъзможно възобновяването на освободените площи. Остава открит въпросът с третирането на горите на физически лица при възникване на каламитетни проявления на насекомите или масови заболявания. Липсва законово разпореждане, което да задължава собствениците на гори да извършват необходимите лесозащитни мероприятия в тях. Наложителна е промяна в Закона за горите и Наредба № 12, като в такива случаи необходимите мероприятия в засегнатите площи да бъдат извършвани от териториалните подразделения за сметка на техните собственици. Получените от реализацията средства, след приспадане на необходимите разходи, да бъдат акумулирани във фонд „Инвестиции в горите“.

Инж. Василий МАРИНКОВСКИ - директор на дирекция в РДГ - Кюстендил

Един от най-сериозните проблеми за лесовъдската колегия през последните три десетилетия е съхненето на иглолистните култури. Появата на първите съхнения на единични и групи гървета се проявява през 80-те години на миналия век, което се отнася за естествения отпад. Основните фактори, които въздействат върху здравословното състояние на иглолистните култури, са биотични, абиотични и антропогенни. Силните засушавания в няколко поредни години, влошените екологични условия, както и несвоевременното провеждане на отгледните сечи, създават стресова ситуация и предпоставки за развитие на патогенни и насекомни вредители в тях.

С особена острота е съхненето в горските територии, стопанисвани от ДАС „Осогово“. Горите на стопанството заемат 62 141 ха, от които 57 000 ха са залесени територии. Иглолистните култури, създадени на територията, са 17 157 ха, което представлява

около 30 % от всички гори, стопанисвани от ловното стопанство. Това показва и важността на проблема със съхненето днес.

В стопанисването на така създадените огромни площи от иглолистни култури са възниквали различни проблеми, свързани със здравословното им състояние. В периода 1992-1994 г. значителни площи от иглолистни култури, създадени предимно на бивши земеделски земи, на възраст 30-40 години, са нападнати от гъбен вредител - кореновата гъба *Fomes annosum*. Вследствие на каламитета бяха изведени санитарни сечи върху хиляди декари.

Прави впечатление силното нарастване на съхнещите култури в края на миналата и в началото на настоящата година. Като основна причина можем да открием продължителното засушаване през 2012 г. (в продължение на 72 дена в региона не имало абсолютно никакви валежи) и през пролетта на 2013 година. Тези обстоя-

© Божидар КОСТОВ

телства доведоха до силно намаляване на водните запаси, което оказва негативно влияние върху физиологичното състояние на културите, особено като се има предвид, че преобладаващата част от тях са създадени на бедни месторастения. Във физиологичнослабите култури се създава предпоставка за нападението им от насекоми и гъбни вредители. При забавянето на извеждане на санитарните сечи насекомите вредители нападат и здравете във физиологично отношение култури и насаждения.

Проблемът става още по-сериозен, като се отчете липсата на всякаква реализация на съхнещата иглолистна дървесина. Климатичните аномалии и стагнираният пазар ще доведат до лавинообразно съхнене на културите в региона.

В началото на юли ИАГ даде указания за предприемане на мерки с цел да не се допусне увеличаването

на съхнещите площи и да не се похабява дървесината. Указанията се изразяват в незабавна и всеобхватна инвентаризация на съхнещите площи, своевременно извеждане на санитарните сечи, оставане на живите жизнени дървета, извършване на постоянен лесопатологичен мониторинг на иглолистните насаждения и култури, освободените след сечта площи да бъдат предвидени до 3 години за залесяване, което да се извършва с местни широколистни видове.

Допълнителна мярка е да бъдат направени постъпки чрез кметовете на общини и населени места, както и със съдействието на областните управители, да започне задоволяване на населението с иглолистна дърва. Това частично ще реши два проблема - снабдяването на населението с дърва за огрев и усвояване на съхнещата дървесина.

Д-р инж. Светозар МИХАЙЛОВ - директор на Югозападното държавно предприятие - Благоевград

Разполагаме с подготвени специалисти на всички нива, така че да реагираме адекватно, съгласно добрите наши и европейски лесовъдски практики. Ние трябва да съберем тази дървесина, да я продадем и да получим пари за нея, с всичките неудобства и рискове, които трябва да предприемем. А неудобствата и рисковете са в това, че трябва да я добием и да намерим пазар. Пазарът е в застои, особено за такава каламитетна дървесина. Ще се наложи да работим и на загуба, ще се наложи да работим и на по-ниски цени, но тази дър-

весина при всички случаи трябва да се реализира. Не можем да си позволим да я оставим да съхне в гората. Колкото до възобновяването, то е неизбежно - ще мине първо брезата, елата, другите широколистни, гората ще се възобнови. Там, където е III-IV бонитет, трудно възобновяващи се гори, имаме достатъчно семена в хранилището в Пловдив, с които да подпомогнем естественото възобновяване. Там, където то е невъзможно, имаме достатъчно средства и ще извършим изкуствено залесяване.

Инж. Борис СТАТЕЛОВ - заместник-директор на Югозападното държавно предприятие - Благоевград

Съвременната нормативна уредба не дава възможност за стимулиране на фирмите при усвояването на изсъхналата дървесина. Още повече, че цената на достъпната дървесина в заводите преработватели се определя на тон, а не на кубик. Лесно е да се направи сметка, че при нормално тегло на свежоотсечена дървесина в рамките на 900-950 kg/m³ и тегло на суха дървесина 550-600 kg/m³ при доставката на продукцията в завода се оценяват дърводобивните фирми, които влагат еднакви средства за добиването както на сухата, така и на свежата дървесина.

В рамките на ЮЗДП най-големи поражения се наблюдават в ДЛС „Осогово“, като нападението от корояди засегна и съседните стопанства - ДГС - Невестино, и ДГС - Земен. В обхвата на тези поделения през тази година са инвентаризирани 36 000 пл. м³ поразена от болестта дървесина. За 14 000 м³ са проведени процедури за възлагане на добива, като 7000 от тях са добити и реализирани. Предстои провеждането на процедури за още 22 000 м³.

Изброените по-горе причини, както и предлаганата ниска изкупна цена от заводите не стимулират дърводобивните фирми да участват в провежданите от горските стопанства процедури за възлагане на добива на суха дървесина. Един от начините за стимулиране на добива на суха дървесина е споразумение със заводите за определяне на оптимална цена, удовлетворяваща както тях, така и дърводобивните фирми и държавните горски стопанства. Естествено това е

възможно при коригиране от страна на държавата на отчисленията за един кубичен метър реализирана суха дървесина, добита от санитарни сечи.

Понастоящем обаче дървопреработвателните предприятия отказват да купуват гори и свежа, здрава дървесина. Защо? Защото и тяхната дейност зависи от пазара. В момента има стагнация на международния пазар и предприятията са в „профилактичен ремонт“, тъй като продукцията им няма реализация. През това време складовете им се заредиха с дървесина спрямо потребностите за месец-два и повече напред. Лошото в цялата тази история е, че дърводобивът е тежък, дълъг и непривлекателен производствен процес, свързан с много рискове. Той не може да бъде спряна така, както може да се спре процесът в един завод - изключваш шалтера и когато ти потрябва, го включваш отново. За да се организира производството в дърводобива, трябва 3-4 месеца, половина година, ако не и повече. Така че нашите желания не винаги съвпадат с възможностите ни и се налага да бъдем достатъчно мобилни и доста прозорливи, за да използваме всяка ситуация - по отношение на време, сили, фирми, доставки, цени, тъй като цените основно зависят от търсенето и предлагането. От опит се знае, че когато потребителите са презадоволени с дървесина, търсенето пада. Всеки застои в реализацията на дървесина и липсата на пазари оказват финансово и икономическо отражение на показателите на предприятието.

Три са основните посоки на действие в ситуация, в която имаме 30 000 м³ инвентаризирани съхнещи култури на територията на четири стопанства. Първата е лесовъдската, която в рамките на пет-шест месеца може да се анализира и да се предприемат съответните действия.

Съхненето в горите е естествен процес, който обаче в последните десетина години придобива по-големи размери. Нормално е да има съхнещи и болни дървета, тъй като гората е жив организъм, но не е нормално да имаме големи каламитетни нападения и съхненения. Ед-

ограничаването на съхнещата площ не трябва да считаме, че сме ликвидирали процеса. Трябва да се отваря котел, който е поне с височина или височина и половина диаметър по-голям от височината на дървостоя, тъй като съседните дървета при всички случаи после заболяват и изсъхват. Отварянето на такива котли не е проблем от лесовъдска гледна точка, тъй като там се създават много добри условия за естествено възобновяване. Ако в рамките на 1-2 години то не се осъществи, винаги може да бъде подпомогнато по изкуствен начин. Ясно е, че приоритетно ще се залесява с местни широколистни видове, които са достатъчно добре адаптирани към условията и са много по-издръжливи на засушаването.

Според мен трябва да има промяна в нормативната уредба - да бъде намалена вноската във фонд „Инвестиции в горите“ или да има решение в рамките на всяко предприятие там, където се изважда такава суха или паднала каламитетна маса, да бъде намалена или въведена нулева ставка на вноската във фонда. Така може да се формира една по-атрактивна пазарна цена.

Втората посока е необходимостта от законодателна промяна, насочена към защитата и опазването на горите недържавна собственост. В момента в държавните горски територии мерките срещу съхненето се изпълняват на 80 %. Проблемът обаче остава в общинските, частните, църковните и други гори, тъй като там заинтересоваността е много по-малка и се търси много по-голям икономически ефект от стопанисването им. Има собственици, които въобще не знаят къде е възстановената им гора. В тази връзка законодателят трябва да намери решение как, грижейки се за държавната горска територия, да се

усвояват падналите, сухите дървета, независимо от тяхната собственост, като средствата от реализацията се отделят в обособена сметка, от която впоследствие, ако някой от собствениците потърси правата си, да му бъдат изплатени тези средства. Друг момент е пожарното устройство в горите. Просеката в държавните територии се изпълнява, а части от нея, които попадат в частна или друга форма на собственост, не можем да изпълним, което компрометира цялото противопожарно устройство.

И третата, може би най-трудна посока на действие, е свързана с необходимостта от информационно-разяснителна кампания и насочване на общественото внимание към проблема, причините и действията, които смятаме да предприемем за разрешаването му. В конкретния случай санитарната сеч е единственото правилно решение за овладяване на процесите на съхнене при иглолистните култури и минимизиране на загубите в екологичен и икономически план.

08.10.2013 г.

**Материалите подготви
Снежана ПАСКАЛЕВА**

© Божидар КОСТОВ

на от основните причини за това е засушаването, което влияе най-много на създадените на неподходящи месторастения изкуствени гори. В момента това е основният проблем, което в никакъв случай не бива да се отчита като грешка на предишните поколения лесовъди. На фона на онази България след 1940 г. действително е имало много сериозна нужда от бързо и голямо по площ залесяване, което по принцип се извършва с пионерни видове. Това е довело до създаване на 10-15 млн. дка изкуствени култури, не всички от които са на подходящи месторастения, на много места почвите са бедни. Създаването им е единствената възможност за бързо овладяване на ерозионните процеси и за създаване на подходящи условия за развитие на естествената гора. В момента сме точно в такъв етап, тъй като голяма част от културите са създадени в периода 1950-1975 година.

Как да се действа? Добрата лесовъдска практика предполага ежегодно усвояване на сухата и паднала маса. Необходимо е много по-сериозно инвентаризиране на тези съхнещи гори и тяхното ежегодно отстраняване, като тук трябва да се работи малко по-смело. С

Открита бе академичната учебна година в ЛТУ

На 23 септември Лесотехническият университет отвори врати за новата учебна година. Този път тържеството се проведе на открито, пред входа на новия Библиотечно-информационен център на ЛТУ. Гости на тържеството бяха премиерът Пламен Орешарски, министърът на регионалното развитие Десислава Терзиева, зам.-изпълнителният директор на ИАГ инж. Альоша Даков, ректори на висши учебни заведения, посланици и други.

В академичното си слово ректорът проф. д-р Веселин Брезин поздравя първокурсниците с направения избор на висше учебно заведение, пожела сили и упоритост на всички студенти и благодари на преподавателите, с чиято помощ университетът се е превърнал в модерен учебен и научно-изследователски център. Наред с постиженията, гордост за университета, той отбеляза и приема на първите студенти от Китай през тази учебна година.

По традиция първокурсничката Магдалина Чаталова получи символичния ключ на университета и символичната студентска книжка.

Поздрав поднесе и премиерът Пламен Орешарски, който отбеляза, че се чувства обнадяден, виждайки лицата на много млади хора, които са избрали да продължат образованието си и имат перспектива за себе си. Премиерът поздравя преподавателите и приветства стремежа на университета да създаде академична среда, която насърчава студентите да бъдат инициативни и предприемчиви по отношение на професионалната си реализация. „Подобна прагматична насоченост е необходима на българското образование - отбеляза премиерът. - В тази насока ще бъдат и мерките на ръководения от мен кабинет. Ще се стремим да постигнем потиска връзка между академичния живот и реалната икономика. След няколко месеца упорита работа и въпреки че започнахме от нулата, сме на път да извоюваме европейски средства за България - специално за образованието за следващия програмен период до 2020 г.“ - каза още премиерът Орешарски.

Тържеството продължи с откриване на новия Библиотечно-информационен център на ЛТУ, изграден в рамките на проект по програма „Регионално развитие“. Първи възможността да разгледат новата придобивка имаха официалните гости.

Проектът „Модернизация на Библиотечно-информационния център, въвеждане на мерки за енергийна ефективност и изграждане на достъпна архитектурна среда в Лесотехнически университет - София“ е на стойност 3 840 073 лв., от които 3 264 062 лв. са финансирани от Европейския фонд за регионално развитие, 381 121 лв. са национално съфинансирани и 194 890 лв. са собствен принос на ЛТУ.

Цялостното управление и ръководство на проекта е осъществено от чл.-кор. проф. д.а.н. арх. Атанас Ковачев. Библиотечно-информационният център е с площ 880 кв. метра. Осигурени са 45 индивидуални работни места, оборудвани с компютърни конфигурации, три читални за екипа работа на групи от 8-10 души и зони за свободен достъп до литературата.

Осигурен е електронен достъп до библиотечния фонд посредством места за терминали и места за преносими компютри. С помощта на професионален бук-скенер библиотечните работници имат възможността да диги-

Първокурсничката Магдалина Чаталова получава символичния ключ на университета. На снимката са (отляво надясно): министърът на регионалното развитие Десислава Терзиева, премиерът Пламен Орешарски, ректорът проф. Веселин Брезин и зам.-ректорът доц. Петър Желев.

Премиерът Орешарски разглежда и изпробва компютърната система на Библиотечно-информационния център

тализират всяка новопостъпила книга, списание или друга научна литература.

Изградена е съвременна високоскоростна мрежа, осигуряваща качествен достъп до локалните ресурси на университета. Създадена е високотехнологична среда за провеждане на учебната, административната и научната дейност на университета, свързана с използването на различни видове мрежи - интранет, екстранет и интернет.

Особено сериозно внимание е обърнато на информационната сигурност на системата, минимизиран е рискът от човешка грешка или целенасочени злонамерени действия.

Изградените асансьор и външни рампи подпомагат достъпа до образователни услуги на хора с увреждания. Цялостното обновяване на наличната информационна и комуникационна инфраструктура между основните корпуси на Лесотехнически университет, както и техническото и информационното осигуряване на най-съвременен технологично ниво, позволяват Лесотехническият университет да се превърне в образователна институция, съизмерима с водещите в световен мащаб.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Нови ръководители в горите

Инж. Альоша Даков е роден на 5.11.1980 г. в София. През 2004 г. се дипломира с бакалавърската степен „инженер по горско стопанство“, а през 2006 г. завършва магистърската степен „стопанисване на горите“ в Лесотехническия университет. В периода 2005-2006 г. е председател на Студентския съвет на ЛТУ.

През януари 2007 г. започва работа като лесничей в Държавна дивечовъдна станция „Витиня“. В периода 2008-2010 г. последователно е старши експерт, и.д. началник на отдел в Държавната агенция по горите и директор на дирекция в Национален фонд „Българска го-

Инж. Альоша ДАКОВ - заместник изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите

ра“. От 2010 до 2011 г. е експерт в Държавен фонд „Земеделие“, а от август 2011 г. работи като експерт в Централното управление на Югозападно гържавно предприятие - Благоевград.

Народен представител в 40-то Народно събрание в периода април-юли 2007 година. През октомври 2011 г. е избран за общински съветник в Столичния общински съвет, където е заместник-председател на Постоянната комисия по опазване на околната среда, земеделие и гори.

На 12.09.2013 г. е назначен за заместник изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите към Министерството на земеделието и храните.

Инж. Веселин РАЙЧЕВ - главен секретар на Изпълнителната дирекция по горите

Инж. Веселин Райчев е роден на 24.02.1963 г. в с. Бял извор, Кърджалийска област.

ВАТИ, специалност „Горско стопанство“ с образователно-квалификационната степен „магистър“, завършва през 1988 година.

През същата година започва работа като лесничей в Горско стопанство - Ардино. През 1989 г. става заместник-директор, а от края на 1989 г. до 1998 е директор на ГС - Ардино.

През 1999 г. няколко месеца работи в горско-търговската фирма „Брезите“ АД като управител на клон - Ардино. От 1999 до 2004 г. е управител на „Лескомпакт“ ООД - Кърджали, а през 2004-2013 г. е управител на „Леском“ ЕООД - Ардино.

На 11.09.2013 г. е назначен за главен секретар на

Изпълнителната агенция по горите към Министерството на земеделието и храните.

Информация

Подписан меморандум

На 26 септември в гр. Елена бе подписан Меморандум за сътрудничество между Министерството на земеделието и храните и Асоциацията „Общински гори“. Подписите под документа са сложили министърът на земеделието и храните проф. Димитър Греков и председателят на Управителния съвет на АОГ и кмет на Община Стара Загора Живко Тодоров. В церемонията по подписването на меморандума взеха участие заместник-министърът на земеделието и храните г-р инж. Валентина Маринова и изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по горите към МЗХ инж.

Григор Гогов.

Страните се споразумяха да си сътрудничат и координират действията си за организиране на управлението и ползването на горските ресурси в интерес на обществото. Действието на меморандума е една година. **Г**

Годишнина

Институтът за гората навърши 85 години

Институтът за гората, създаден като държавна институция по горско опитно дело в България, на 1 октомври отбеляза в Големия салон на Българската академия на науките своята 85-а годишнина. Тържественото събрание бе открито от директора проф. Христо Цаков и водено от дългогодишния главен секретар на Института проф. Цвета Найденова - първата жена професор по лесовъдство в България. В работата на форума от Изпълнителната агенция по горите взеха участие инж. Григор Гогов - изпълнителен директор, инж. Альоша Даков - заместник изпълнителен директор, и инж. Веселин Райчев - главен секретар.

За да споделят тържествен миг с колектива на Института за гората, на събранието бяха проф. Евдокия Пашева - главен научен секретар на БАН, проф. Боян Биолчев - председател на Националната агенция за оценяване и акредитация, проф. Веселин Брезин - ректор на

Момент от откриването на тържественото събрание (отляво надясно) - проф. Боян Биолчев, инж. Григор Гогов, инж. Альоша Даков, инж. Веселин Райчев

Проф. Христо Цаков изнася основен доклад

Лесотехническият университет, проф. Иван Палигорев - заместник-ректор на ЛТУ и председател на Съюза на лесовъдите в България, учени от сродни горски институти от Гърция, Македония, Сърбия, Босна и Херцеговина, Турция, Иран, началници на отдели в ИАГ, ръководители на специализираните станции и поделенията на Агенцията.

Основен доклад за историята, дейността и перспективите на Института за гората на БАН изнесе неговият директор проф. Христо Цаков (*доклада публикуваме отделно*).

Приветствия към колектива на Института прочетоха акад. Александър Александров - в качеството си на представител на Международния съвет на Международния съюз на горските изследователски организации (IUFRO), проф. Евдокия Пашева - от името на председателя на БАН акад. Стефан Воденичаров, инж. Григор Гогов - изпълнителен директор на ИАГ, доц. Милко Мулев - декан на Факултет „Горско стопанство“, проф. Динко Динев - директор на Опитната станция по дълбоки гори - Бургас, инж. Снежана Петрова - директор на Природния парк „Витоша“ - София, инж. Антоний Стефанов - председател на УС на „Булпрофор“, който връчи на проф. Христо Цаков отличие „За цялостен ле-

совъдски принос“. Бяха получени и други поздравителни адреси, сред които от Лесозащитната станция - София, и Дружеството на ветераните лесовъди.

Чуждестранните гости в своите изказвания отбелязаха заслугите на българската научна организация през годините и ползотворните връзки, създадени с националните институти от други страни. Приветствия бяха прочетени от проф. Милен Матаруга от Института за гората в Баня Лука (Босна и Херцеговина), г-р Деян Суянович от Института по равнинно лесовъдство в Нови Сад и проф. Василий Исаев от Факултета по лесовъдство на Белградския университет (Сърбия), г-р Сезгин Айлан от Горския институт (Турция).

Проф. Христо Цаков обяви решение от заседанието на Научния съвет на Института за гората от 26 септември за заслуги към българската гора и във връзка с кръгли годишнини да награди с „Почетен знак на Института за гората“ изтъкнати учени и изследователи. Отличието бе връчено от проф. Цаков на акад. Александър Александров - учен, чиито приноси обхващат различни направления на лесобиологията, генетиката на популациите, горските генетични ресурси, доц. Димитър Кушлев - известен експерт в областта на механизацията на дърводобива, технологията и техниката при извоза на дървените материали у нас и в Република Коми, и доц. Рая Гатева - изследовател в областта на екологията, ландшафтната архитектура, озеленяването на населените места и промишлените райони, мониторинга на горските екосистеми.

На същото заседание Научният съвет утвърди и нов приз - „Почетна грамота на Института за гората“, която се присъжда за принос в научноизследователската дейност на дългогодишни специалисти и учени. Първите носители на приза станаха Антон Томев - техник-лесовъд с 55-годишен стаж в ИГ, г-р инж. Илия Джоргов - дългогодишен ръководител на Опитната база за иглолистните гори - Говедарци, с приноси в областта на дендрологията и лесовъдството, г-р инж. Валентин Михайлов - експерт в областта на горското селознание, популационната генетика, математическата статистика и съвременните методи в горските генетични изследвания.

За присъстващите бе изнесена музикална програма. Следобедът и вторият ден от юбилейната конференция бяха посветени на научната сесия, проведена в сградата на Научно-техническите съюзи - София. **Г**

85 години развитие и научна дейност

Проф. д.с.н. Христо ЦАКОВ - директор на Института за гората - БАН

Институтът за гората е постоянно научно звено в системата на Българската академия на науките. Той е създаден като специализирана Служба за горското опитно дело, изучаваща стопанисването и ползването на горите на България.

Съгласно резолюция върху Докладна записка на министъра на земеделието и държавните имоти (МЗДИ) от юли 1924 г. се препоръчва да се изпратят двама лесовъди на специализация по общо лесовъдство с опитно горско дело в Австрия, Швейцария и Швеция и по лесоустройство с таксация в Германия. След проведен конкурс се взема Протоколно решение от 16 август 1924 г. на Горския съвет при МЗДИ да заминат като стипендианти Тома Захариев и Темелко Иванчев.

Докладната записка и Протоколното решение от 1924 г. се смятат за двата първи официални документа за проява на грижа от страна на държавата по откриване на институцията за горски опитни изследвания у нас.

Като важен момент в заключителната фаза и венец на 50-годишни дискусии може да се приеме и докладът на Отделението по горите и лова от март 1926 г., с който са указани „организацията, насоките на опитното дело и работите, които трябва да отпочнат“.

Службата по горското опитно дело у нас е записана по бюджета за финансовата 1928/1929 г., а действителното ѝ откриване е на 1 декември 1928 г., т.е. датата на встъпване в длъжност на първия директор - основател, учения-лесовъд първи разряд Тома Христов Захариев. Той е възпитаник на Петербургския университет, в момента на назначаването за директор е бил преподавател в Средното лесовъдско училище и в Агрономо-лесовъдния факултет в София и ръководител на Института до кончината си през 1940 година.

От април 1929 г. в Службата постъпва първият асистент - лесовъдът Георги Сираков, който от 1944 г. става директор на Горския институт.

През март 1931 г. е назначен вторият асистент - лесовъдът Асен Боянов Биолчев, преминал от октомври в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет. По-късно той се завръща в Института и от октомври 1941 г. е и негов и.д. директор.

В средата на 1933 г. лесовъдът Боян Захариев е назначен за асистент и началник-отдел. В началото на 1940 г. той спечелва конкурс за доцент в Агрономо-лесовъдния факултет. През 1937 г. в Службата по горското опитно дело постъпва лесовъдът Юрдан Духовников. След Тома Захариев ръководители на Института са Петко Чернаев (1941 г.) и Слави Лазаров (1942-1944 г.). От 1 януари 1944 г. за началник-отдел е утвърден г-р Никола Пенев (бъдещ чл.-кор. на БАН), който е последен от постъпилите 10 изследователи. Тези лесовъди са пионерите на организирани горски научни изследвания у нас, бъдещите университетски професори. Те са бащите на горската дендрометрия, залесителното дело, укротените породи, лесознанието.

Високият морал, самокритичност и отговорност, свойствени на Тома Захариев, го подтиква през 1938 г. да направи заключение: „... Възлаганите от мен преди 10 години надежди не се оправдаха. Сегашната организация на Службата се оказва недостатъчна и не е в сила да изпълни поставените задачи, а опитът за привли-

чане на сътрудници извън институцията не даде никакъв резултат. Важна предпоставка за успешно изпълнение на работите на един горски научно-изследователски институт се състои в непрекъснато, своевременно и еднообразно извършване на лесовъдските работи в продължение на дълги периоди от време - надхвърляйки даже живота на отделен научен деятел. Това е едно от главните обстоятелства, гдето в много страни се предпочита организацията не на учебните институти, а на специални бюрокралично устроени учреждения (институти)“.

След Втората световна война започват научни проучвания, свързани със създаването на горски култури, отглеждането, ползването, таксирането и лесоохраната на горите, борбата с ерозията.

В края на 1951 г., след разделянето на дейността по стопанисване на горите от горската промишленост, се създава Научноизследователският институт за гората и горското стопанство към Главно управление на горите към Министерския съвет. Ръководители на този институт последователно са доц. Мако Даков, ст.н.с. Димитър Велков, ст.н.с. Йордан Енев, доц. Атанас Ганчев.

През януари 1954 г. се създава Институт за гората към БАН като нова структура чрез обединяване на секция „Горска биология“ с ръководител акад. Борис Стефанов от Института по обща биология и секция „Горска техника“ с ръководител чл.-кор. Васил Стоянов от Техническият институт на БАН.

През този период е изследвано възобновяването на иглолистните, дъбовите и буковите гори, разработени са методики и нормативна база за таксационни изследвания. Проучени са месторастенията и методите за създаване и стопанисване на горски ползащитни и пътезащитни пояси в Добруджа. Изследвана е биологията и екологията на горските насекоми вредители и възможностите за ограничаване на пораженията от тях.

В края на 1953 г. към ИГ се създава Опитна база по залесяване и борба с ерозията - Кърджали, ръководена последователно от н.с. Стефан Ангелов и ст.н.с. Петко Петков (по-късно директор на ИГ - БАН). Опитна база по залесяване и борба с ерозията се организира и в Югозападна България (Кресна), която през 1956 г. се премества в гр. Сандански с ръководители н.с. Любомир Везев и ст.н.с. Атанас Мандев. От 1954 г. в м. Беглика функционира Опитна база по иглолистните гори с ръководител ст.н.с. Неофит Спасов, която от ноември 1960 г. е преместена във Велинград, под ръководството на н.с. Костадин Шишков. В нея работят г-р Илия Радков, тогавашните научни сътрудници Димитър Кушлев, Александър Александров, Иван Михов и Георги Пасков.

През 1957 г. в Етрополе се създава Опитна база по буковите гори с ръководители ст.н.с. Неофит Спасов, н.с. Георги Антонов, ст.н.с. Здравец Наумов.

Опитната база по иглолистните гори в Говедарци бележи начало от 1962 г. с ръководители н.с. Георги Антонов, г-р инж. Илия Джоргов и техник-лесовъд Спас Ашков. Там изследователи са ст.н.с. г-р Васил Серафимов и н.с. Тодор Маринов.

В тези години се създават и Опитната станция по бър-

зорастящи горскогървесни видове в Свищов и в Бургас - Опитната база по гърбовите гори. Станциите метеорологически се ръководят от Института за гората. През периода 1954-1988 г. директори на Института за гората са акад. Борис Стефанов - от януари 1954 до май 1966 г., проф. Марин Маринов - от юни 1966 до януари 1986 г., и проф. Антон Матеев - до декември 1988 година.

Научни постижения през този период са: типологичната класификация на горите и горските месторастения, проучванията по горска фитоценология и на възобновителните процеси, изборът на гървесни видове за залесяване, горскоклиматичните и хидрологичните функции на горите, изменчивостта и вътрешновидовото разнообразие на горските видове, термодинамиката на горските екосистеми, методи за рекултивация на нарушени терени и груги. Водещите изследователи за периода са професорите и учените Марин Маринов, Симеон Недялков, Данаил Гарелков, Антон Матеев, Димитър Велков, Коста Костов, Жарко Стоянов, Цвета Найденова, Димитър Коларов, Згравец Наумов, Петър Костов, Ангел Баев, Здравко Василев, Кръстан Кръстанов, Пейо Беляков, Пенчо Ганчев, Михаил Петров, Иван Маринов Митров, Васил Димитров, Тодор Маринов, Лалка Балева, Роман Флоров, Георги Цанков, Желяз Дончев, Диню Коев, Крум Калудин, Христо Стойков, Георги Антонов, Петър Петров, Петър Драгоев, Венцислав Факиров, Васил Серафимов, Станчо Керенски, Емил Прокопиев, Пенка Цанова, Марин Керемидчиев.

Периодът след 1988 г. е свързан с преустройство и адаптиране на Института към условията на свободната пазарна икономика и апостолската дейност на ръководители на Института - чл.-кор. Александър Александров (1989-1993 г.), проф. Петко Петков (1993-1995 г.), ст.н.с. Груд Попов (1995 г.), проф. Иван Раев (1995-2003 г.), акад. Александър Александров (2003-2011 г.), чл.-кор. Боян Роснев (2012 г.) и проф. Христо Цаков (от 2012 г.), проф. Васил Димитров, проф. Цвета Найденова.

Днес тематиката на Института за гората е в съзвучие със стратегическите направления и функционалните приоритети на научната проблематика на БАН: науката - основна двигателна сила за развитие на националната икономика и обществото, базирана на знания, развитие и ефективно използване на природното биоразнообразие, биоресурси и екология; изследване на климатичните промени и рисковете; качество на живота на човека и живата природа.

Освен това Институтът работи по приоритети на Министерството на образованието и науката, Министерството на околната среда и водите, свързани с Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“, и с Изпълнителната агенция по горите, подпомагайки новите стратегически цели на горския сектор.

Институтът работи с Международния съюз на горските изследователски организации (IUFRO) - по изграждане на световна мрежа за горско научно знание и сътрудничество, Световния форум по горите и Конвенцията към ООН за биологичното разнообразие и борба с опустиняването, както и за създаване на Национална горска политика съобразно приоритетите на ЕС за икономически растеж и заетост, за развитие на селските райони и технологично обновяване.

Понастоящем работата в Института е концентрирана в четири научни структурни звена:

- Лесовъдство и управление на горските ресурси - ръководител доц. г-р Груд Попов.
- Горска генетика, физиология и култури - ръководител доц. г-р Емил Попов.
- Горска екология - и.д. ръководител доц. г-р Емил Ве-

лизарова.

- Горска ентомология, фитопатология и ловна фауна - ръководител проф. г.с.н. Пламен Мирчев.

Към средата на 2013 г. в Института работят 36 учени, от тях 5 професори, 16 доценти, 10 главни асистенти, 3 асистенти, технически сътрудници и административно-стопански специалисти, или общо 68 души. Доктори на науките са шестима и доктори - двадесет и трима. В момента редовно и заочно обучаваните докторанти са 11 и предстоят още четири курса през есента.

През април Институтът избра нов Научен съвет от 19 хабилитирани учени с председател проф. г.с.н. Георги Георгиев.

През 1930 г. Институтът за гората започва издаването на сборник, от 1964 г. - списание „Горскостопанска наука“, което от 1990 г. е преименувано на „Наука за гората“. От 1997 г. излиза Международното научно списание на английски език „Silva Balcanica“.

Институтът за гората като част от българското общество преживява труден период на реформи и реструктуриране, търсене на достойна реализация, завещана ни от нашите първостроители преди 85 години.

В последните години научните изследвания бяха насочени към установяване на изменението на валежния режим при климатичните промени, отразяващи се негативно върху процесите на формиране на почвената органика и засилените процеси на деградация на горските почви. Като резултат горските пожари довеждат до обедняване на хумуса по отношение на азота. Разработена бе структурна диаграма, принадлежаща към четвърто поколение модели за определяне на гъстотата на гървостойките на ниво насаждение (колектив с ръководител проф. г-р М. Соколова, проф. г.с.н И. Ц. Маринов, доц. г-р Е. Велизарова, гл. ас. г-р Т. Станкова).

Събрана, обработена и анализирана е информацията за актуалното състояние на горските генетични ресурси в България, тяхното запазване *in-situ* и *ex-situ*, ползване и устойчиво управление (колектив с ръководител акад. А. Александров и доц. Р. Добрев).

Чрез МОСВ - ИАОС са представени на гържавата данни за здравословното състояние на горите за последните години за вземане на управленски решения.

Разработена е методика за интродуциране на гъбен патоген *Entomophaga maimaiga* в съседните балкански страни - Сърбия, Турция, Гърция. Потвърдено е, че патогенът не заразява други насекоми и регулира успешно числеността на гъботворката (*Limantoria dispar*) (колективи с ръководители проф. г.с.н. Г. Георгиев и проф. Мара Тошич от ИГ - Белград).

Извършена е детайлна оценка на популацията на обикновения кестен в Беласица. Разработени са и частични приложни мерки за изваждане на вида от неблагоприятното му природозащитно състояние - тематична задача, възложена от ИАГ - МЗХ (колектив с ръководител доц. г-р Цветан Златанов).

Разработена е концепция за ефективно управление на маломерни горски имоти у нас (над 600 000), в които нерегламентирани сечи довеждат до заплахата и екологични проблеми за някои региони на страната. Концепцията позволява успешно да се стопанисват тези гори, като не се засягат интересите на собствениците, както и изискванията на обществото към горите към МЗХ - ИАГ (колектив с ръководител доц. г-р Груд Попов).

Картирано и определено е природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I, Област Екология, опазване на биоразнообразието. Възложител е МОСВ, ръководител - доц. г-р Иван Петров.

Започна проучване на гървесната биомаса като суровина от бързорастящи горски видове. Заинтересовани ведомства - Изпълнителна агенция по горите, гържавни горски предприятия, ДГС в Струмяни, Оряхово и Свищов, „Златна Панега Цимент“ АД (колектив с ръководител доц. д-р Веселка Гюлева).

По-важни проекти, свързани с международното сътрудничество на Института са:

- ♦ Оценка и мониторинг на въздействията от въздушните замърсявания върху горите - Международна кооперативна програма „Гори“ - дългогодишен ръководител бе чл.-кор. Б. Роснев.
- ♦ Генетични ресурси на горскогървесните видове в Европа - EUFORGEN - акад. А. Александров.
- ♦ Мултифункционално стопанисване на нискоствъблените гори в Югоизточна Европа - доц. Г. Попов.
- ♦ Влияние на земеползването и стопанисването върху акумулацията на въглерод в планински екосистеми - доц. М. Жиянски.
- ♦ Съвременен многофункционален стопанисване на горите в планински територии на Европа (ARANGE) - доц. Ц. Златанов.
- ♦ Оценка на риска на здравословното състояние,

структура и некротизация на буковите дендроценози, повлияни от климатични и антропогенни условия в Централна и Югоизточна Европа, проект по ЕБР, БАН и САН (Словашка академия на науките) - проф. Хр. Цаков.

- ♦ Математическо моделиране динамики органическогo вещества горных лесных почв при климатических изменениях, проект по ЕБР, БАН и Руската академия на науките) - проф. М. Соколовска.

- ♦ Натрупване на почвен въглерод и поток на елементите в системата почва-растение в урбанизирани лесопаркове - фонд „Научни изследвания“, доц. М. Жиянски.

- ♦ Климат и история: дендрохронологична, климатична и историческа реконструкция на българското минало от 1500 до 2000 г. - ас. Д. Димитров;

- ♦ Обучение на горски работници за работа с преносима горска техника - доц. С. Глушков.

През следващите години изследователската дейност на Института е насочена към разработване на национални и международни проекти. На учените и специалистите от Института за гората предстои решаването на трудни и отговорни задачи за настоящето и бъдещето на българската гора.

Общински гори

Форум на Федерацията на европейските горски общини

На 11-12 септември в Страсбург, Франция, в дните на откриване на есенната сесия на Европейския парламент, се състоя форум на Федерацията на европейските горски общини (ФЕГО) на тема „Общинските гори на Европа“. Асоциацията „Общински гори“ от България бе представена от нейния изпълнителен директор инж. Тихомир Томанов и Георги Симеонов - директор на дирекция „Устойчиво развитие и евроинтеграция“ в Община Стара Загора - член на АОГ.

От Парламента на Европа в работата на форума взеха участие евродепутатът Корин Ленаж - бивш екоминистър в правителството на Президента на Франция Никола Саркози, и Гастон Франко - евродепутат от Франция, които представиха позицията на Европейския парламент за проблемите при управлението на горите - собственост на общините.

Със своя презентация във форума активно участва и представителката на Европейската комисия Ловиза Лилихук, която информира участниците за действията на Комисията по изготвянето на общоевропейски документи за горски политики, както и за основните моменти от нормативната основа на новия програмен период 2014-2020 година.

Участниците във форума се обединиха около заключението, че с неговото успешно провеждане е поставено началото на активен диалог между организациите на горските общини на Европейския съюз и неговите институции за изработване на обща (единна) стратегия за развитие на горите в близко бъдеще.

Освен това заключение, по наша преценка, форумът не постигна по категоричен начин основната си цел - привличане на вниманието на евродепутатите към проблемите на европейските общини при управлението на горските територии, включени в зоните на „Натура 2000“. На поканите за участие се отзоваха само двама евродепутати. ФАО не изпрати своя представи-

Българските представители на форума инж. Тихомир Томанов и Георги Симеонов (на втория ред отляво наляво)

тел, който трябваше да има презентация по темата. Въпреки доказаните загуби, които общините търпят от ограниченията на „Натура 2000“ при стопанисване на горите си в размер на 40 евро на хектар годишно, Европейската комисия не е готова да се съгласи общините - собственици на гори, да бъдат бенефициенти по мерките на екологичната мрежа. Не е отбелязан чувствителен напредък и по изработването на общоевропейската стратегия за горите поради различия между скандинавските страни и останалите европейски държави. Постигането на целите, които си поставя ФЕГО, ще изисква сериозни усилия и много време. АОГ смята, че България може да ускори и да завърши процеса по приемане на Националната стратегия за горите, независимо от забавянето на общоевропейската стратегия. Асоциацията ще продължи активно си участие в нормотворчеството на страната в горския сектор. Необходимо е при изработването на ПРСР за 2014-2020 г. да се използват всички възможности, които позволяват съответните регламенти на Европейската комисия за разширяване на кръга от мерките, по които общините да бъдат бенефициенти.

Инж. Тихомир ТОМАНОВ
изпълнителен директор на АОГ

Случаят „Мазалат“?

На 30 септември в редакцията е получена информация от Коалицията от неправителствени организации и граждански групи „За да остане природа в България“ за теренно посещение в Държавно ловно стопанство „Мазалат“.

„Нарушенията са открити в подготвени 368 г, 384 г и други, в които са се провеждали сечи през последната година. Експерти на коалицията установиха сеч на немаркирани гървета и на такива с фалшива марка. Този тип нарушения водят до сечи над разрешеното и до подмяна на вида на планираното мероприятие, съгласно издаденото позволение за сеч. Това представлява явно нарушение на Закона за горите и може да бъде квалифицирано като престъпление по Наказателния кодекс. Проверката на място показва, че в

повечето случаи гърводобивът се извършва от фирма, която местните хора свързват с една от политическите сили в сегашното правителство. Фирмата е наследник на друга фирма, разследвана през 2007 г. за големи нарушения след установен превоз на незаконна гървесина с над 800 незаконни билета. Проверката в Държавното ловно стопанство „Мазалат“ беше проведена в присъствието на журналисти от немската обществена телевизия ARD, която подготвя репортаж за прилагането в България на

изискванията за законност на гърводобивните дейности и на Регламент 995/2010 на ЕС.

При посещението на гърводобивните обекти горските експерти на коалицията „За да остане природа в България“ и журналистите бяха съпроводжани от представители на Югоизточното държавно предприятие, които обаче възпрепятстваха достигането до някои от гърводобивните обекти и отказаха да съставят констативни протоколи за установяване на описаните по-горе нарушения“.

Същевременно получихме и информация от Държавното ловно стопанство „Мазалат“ - с. Горно Сахране, на Югоизточното държавно предприятие - Сливен, в отговор на публикациите в различни електронни издания и на протокол, публикуван в интернет на 25.09.2013 г. от Главна дирекция за борба с организираната престъпност.

„На 25.09.2013 г. Константин Дичев и Вълчо Чушков, представящи се за членове на ГД БОП, придружавани от две лица, които отказаха да се легитимират, както и журналист и оператор на германската TV ARD, извършват „проверка“ в държавната горска територия на ДЛС „Мазалат“. Целта на посещението им представлява заснемане на филм за състоянието на горския сектор в България. По техни твърдения за инициативата им е уведомена Изпълнителната агенция по горите. Впоследствие е установено, че тази информация е невярна. Това е нарушение на чл. 12, ал. 3 от Наредба №1/30.01.2012 г. за опазването и контрола на горските територии, който гласи, че дори органите, оторизирани да извършват проверка на горските територии, са длъжни предварително, минимум в 3-дневен срок, да уведомяват ръководството на съответното териториално поделение.

В електронните медии е публикуван протокол, подписан от Константин Дичев и Вълчо Чушков. Изнесената в него информация е тенденциозна, подвеждаща и не отговаря на действителността. К. Дичев квалифицира действията на гърводобивните фирми като „престъпления“, борава съвсем необосновано с термини като „незаконна сеч“ и „фалшиви марки“, без да има нужната квалификация и компетенция да установи това. В процеса на тази „проверка“ Дичев и Чушков не зачитат мнението и разпорежданията на служителите по горите за достъп до действащи сечища без съответното оборуване.

В публикувания протокол, освен непознаване на правописа на книжовния български език, „експертите“ са допуснали и други грешки, като например непознаване на гървесните видове. В отг. 384 са определили вида като ела, а той е зелена дуглазка. Господата явно не са запознати и с факта, че при маркиране на гър-

вета с гуаметър на гръдна височина по-малък от 18 см не е необходимо поставянето на контролна горска марка (КГМ) в основата на стъблото.

Заклученията в протокола се основават на непознаване на законовите разпоредби и предвидените по горкостопански план лесовъдски мероприятия в цитираните насаждения.

По отношение на „похабяване на ценна гървесина“ положението е следното: клиентите на ДЛС „Мазалат“, след закупуване на едра строителна гървесина по достигнати на тръжни процедури цени, са в правото си да ги нацепват за гърва, целулоза и както намерят за добре, като това изключва възможността за финансови загуби на ДЛС „Мазалат“. Абсурдно е твърдението, че гърветата, отсечени през различни сезони, представлява „безстопанственост на горските на всички нива“ при положение, че позволителното за сеч важи за всички сезони в рамките на една календарна година, в конкретния случай до 31.12.2013 година.

В цитираните от Дичев и Чушков подотдели, а именно 282 „е“, 368 „г“ и насаждение над подотдел 368, наистина са констатирани нарушения, извършени от работниците по гърводобива, за сеч на единични гървета без КГМ. Съставени са 7 акта за установяване на административни нарушения по надлежния ред.

Ползваният като експерт Вълчо Чушков е бивш служител на ДГС - Карлово, освободен от длъжност поради липса на лесовъдско образование и е с множество влезли в сила (с решения № 51/08.11.2002 г. и № 61/21.06.2005 г.) наказателни постановления за сериозни нарушения на Закона за горите. Срещу него има и влязло в сила наказателно постановление по акт № 0056113/01.11.2004 година.

Публикуваният в някои електронни медии снимков материал изобщо не е от района на ДЛС „Мазалат“.

Разработване и сертифициране на Система за управление на качеството или Интегрирана система за управление

Доц. д-р Васил СТИПЦОВ - преподавател в ЛТУ и Водещ одитор в „ИНТЕРТЕК ВА“ ЕООД

Организация, която има желание да се сертифицира и да поддържа Система за управление на качеството (СУК) в съответствие с изискванията на стандарт ISO 9001:2008, трябва да бъде информирана за двата независими процеса на разработване и сертифициране: 1. Вземане на стратегическо решение на висшето ръководство на фирмата/организацията за сертифициране, което включва разработване на Система за управление на качеството в съответствие с изискванията на стандарта ISO 9001: 2008. Ако организацията има необходимост от сертифициране и по други стандарти, например ISO 14 001 (Системи за управление на околната среда); 18 001 (Системи за управление на здравословните и безопасните условия на труд (ЗБУТ)); 27 001 (Системи за информационна сигурност) и други, може да се разработи Интегрирана система за управление (ИСУ).

2. Сертифициране на Системата за управление на качеството (СУК) или Интегрираната система за управление (ИСУ).

Какво трябва да знаем за първия процес?

За сертификацията на организация по стандарт ISO 9001:2008 - Система за управление на качеството и/или по някой от другите стандарти е необходимо да се разрабoти, внедри и поддържа СУК или ИСУ. Това става с помощта на консултантска организация, която има капацитет, опит и кадри и познава добре процесите в горския сектор, с участието на служителите в организацията, чиято дейност има отношение към управлението и неговото качество. Преди започване на разработването на Системата консултантът осъществява обучение на състава по въпроси, свързани с изискванията на стандарта и процесите на фирмата, а по време на разработването провежда интервюта и разговори със служителите от всички отдели и направления.

Документи, които са необходими при разработването на Системата:

1. Наръчник по качеството, версия 01 от 2013 г. Наръчникът по качество на организацията следва да включва:

- ♦ обхват на Системата за управление на качеството, включително определяне и аргументиране на изключенията от ISO 9001:2008;
- ♦ политиката и цели на качеството;
- ♦ описание на взаимодействието на процесите;
- ♦ организацията на управлението;
- ♦ отговорностите на ръководството, необходими за спазване на изискванията на ISO 9001:2008 в ТП ДГС;
- ♦ позоваване на действащите приложими норматив-

ни документи;

- ♦ препратки към планове по качеството;
- ♦ препратки към документирани процедури по качеството;
- ♦ други необходими документи, свързани със специфичността на процесите в организацията.

2. Задължителните 6 документирани процедури:

Документирани процедури по качеството (ДП), съгласно изискванията на ISO 9001:2008:

- ♦ ДП - 4.2.3 Управление на документите;
- ♦ ДП - 4.2.4 Управление на записите;
- ♦ ДП - 8.2.2 Вътрешни одити;
- ♦ ДП - 8.3. Управление на несъответстващ продукт;
- ♦ ДП - 8.5.2 Коригиращи действия;
- ♦ ДП - 8.5.3 Превантивни действия.

В някои организации с еднотипна дейност се допуска обединяване на първите две или на последните две процедури в една и така задължителните процедури могат да бъдат 4.

3. Планове по качеството (ПК) - изработват се за отделните дейности, като се описват целите на всеки план и правната обосновка за провеждане на дейността. ПК се попълват за всяка година със съответните документи за дейността. Такива планове за горските фирми или за стопанствата могат да бъдат План по качеството за дърводобив, План по качеството за АКД, План по качеството за ловностопанските дейности, План по качеството за дървопреработка и други.

4. Оперативни/работни документи за осигуряване на планиране, функциониране и ефикасно управление на процесите, наричани Документи по качеството (ДК). В приложението на Наръчника по качеството са дадени ДК, изискващи се за планиране и управление на съответните процеси, а към всяка документирана процедура (ДП) също са дадени изискващите се към нея документи по качеството.

5. Самата система може да има в приложение разработени документи по качеството за планиране и управление на процесите, както и работни процедури за основни или специфични процеси, работни инструкции за ЗБУТ и други.

6. Системата се разработва по основния стандарт ISO 9001:2008 и се надгражда с изискванията на стандарта/стандартите, за които организацията желае да се сертифицира.

7. След разработването на СУК или ИСУ тя се тества в организацията и се внедрява от консултанта.

8. До 3 месеца след внедряването на системата се прави вътрешен одит, за да се провери дали тя отговаря на изискванията на стандарта и/или стандартите и дали работи в условията на организацията. Това са изисквания на клауза 8.2.2. - Вътрешен одит на

ISO 9001:2008.

9. Съгласно изискванията на клауза 5.6 от стандарт ISO 9001:2008 се провежда преглед от ръководството. **Основните клаузи и подклаузи, по които се разработват СУК, са 5:**

Клауза 4. Система за управление на качеството, с подклаузи: Основни изисквания (4.1); Изисквания към документацията (4.2) - Изисквания към документацията (4.2.1), Наръчник по качеството (4.2.2), Управление на документите (4.2.3), Управление на записите (4.2.4).

Клауза 5. Отговорност на ръководството, с подклаузи: Ангажираност на ръководството (5.1); Насоченост към клиента (5.2); Политика по качество (5.3); Планиране на СУК (5.4) - Цели по качеството (5.4.1), Планиране на СУК (5.4.2); Отговорности, правомощия и обмен на информация (5.5) - Отговорности и правомощия (5.5.1), Представител на ръководството (5.5.2), Вътрешен обмен на информация (5.5.3); Преглед на ръководството (5.6) - Общо положение (5.6.1), Входни елементи от прегледа (5.6.2), Изходни елементи от прегледа (5.6.3).

Клауза 6. Управление на ресурсите, с подклаузи: Осигуряване на ресурси (6.1); Човешки ресурси (6.2) - Общи положения (6.2.1), Компетентност, осъзнаване и обучение (6.2.2); Инфраструктура (6.3); Работна среда (6.4).

Клауза 7. Създаване на продукта, с подклаузи: Планиране на създаването на продукта (7.1); Процеси, свързани с клиентите (7.2) - Определяне на изискванията на продукта (7.2.1), Преглед на изискванията на продукта (7.2.2), Обмен на информация с клиентите (7.2.3); Проектиране и разработване (7.3) - Планиране на проектирането и разработването (7.3.1), Входни елементи на проектирането и разработването (7.3.2), Изходни елементи на проектирането и разработването (7.3.3), Преглед на проектирането и разработването (7.3.4), Проверка на проектирането и разработването (7.3.5), Потвърждаване на проектирането и разработването (7.3.6), Управление на измененията на проектирането и разработването (7.3.7); Закупуване (7.4) - Процес на закупуване (7.4.1), Информация за закупуването (7.4.2), Проверка на закупения продукт (7.4.3); Производство и предоставяне на следпродажбени услуги (7.5) - Управлението на производството и предоставяне на следпродажбени услуги (7.5.1), Потвърждаване/валидиране на производството и предоставяне на следпродажбени услуги (7.5.2), Идентификация и проследимост (7.5.3), Собственост на клиента (7.5.4), Предпазване на продукта (7.5.5); Управление на средствата за измерване (7.6).

Клауза 8. Измерване, анализ и подобрене, с подклаузи: Общи положения (8.1); Наблюдение и измерване (8.2) - Удовлетворяване на клиента (8.2.1), Вътрешен одит (8.2.2), Наблюдение и измерване на процесите (8.2.3), Наблюдение и измерване на продукта (8.2.4); Управление на несъответстващ продукт (8.3); Анализ на данните (8.4); Подобряване (8.5) - Непрекъснато подобряване (8.5.1), Коригиращи действия (8.5.2), Превантивни действия (8.5.3).

Изброеното се извършва от консултантска фирма с участието на всички служители от организацията и поради това са необходими предварителните обучения на състава, който ще има отношение към качеството в организацията.

В обобщение: Определя се обхватът на дейностите и процесите, които ще се включат в СУК или ИСУ, тоест кои процеси ще се сертифицират в организацията. Разработва се документация (Наръчник за управление, Документирани процедури, Процедури по управление на основни процеси, Работни инструкции, Форми за записи и др.). Извършва се обучение на персонала за работа в условията на СУК или ИСУ. Извършва се ежегодно пълен цикъл от вътрешни одити на системата за управление. Провежда се (поне един) документиран преглед от ръководството на функционирането на СУК/ИСУ преди предприемане на сертификация. След сертифицирането прегледът от ръководството се провежда най-малко един път в годината. Цялата дейност по разработването и внедряването на СУК/ИСУ са извършва самостоятелно от организацията и/или със съдействието на компетентни консултанти.

Какво трябва да знаем за втория процес - сертифицицията?

Извършва се от трета независима, оторизирана от международна организация за сертифициране на системи за управление, сертифицираща организация. Сертификационната дейност е различна от разработването и внедряването на ИСУ.

Етапи на сертифицирането:

1. Сертификационният одит се извършва на два етапа, които се провеждат непосредствено един след друг през първата година на сертификацията. След заключително положително становище на сертифициращата организация се издава сертификат.

Етап 1 на сертификационния одит цели:

- да се одитират документите на системата за управление на клиента;

- да се оценят площадката и специфичните условия на площадката и да се осъществи обмен на информация със служителите на клиента, за да се определи готовността на етап 2 на одита;

- да се направи преглед на състоянието на клиента, както и степенята на разбиране на изискванията на стандарта особено по отношение на идентифицирането на ключови индикатори или значими процеси, аспекти, цели и дейности в рамките на системата за управление;

- да се събере необходимата информация за обхвата на системата за управление, процесите, площадките на клиента и свързаните с тях нормативни и други изисквания;

- да се извърши преглед на разпределението на ресурсите за етап 2 на одита и да се съгласуват с клиента подробности по провеждането на етап 2 на одита;

- да се даде възможност за планирането на етап 2 на одита чрез постигане на достатъчно разбиране на системата за управление и функционирането ѝ на място, когато това може да има влияние;

- да се определи дали вътрешните одити и прегледът от ръководството са планирани и извършени и дали степенята на внедряване на системата за управление доказва, че организацията има готовност за етап 2 на одита.

Етап 2 на сертификационния одит цели да се оцени внедряването, включително ефективността на системата за управление на клиента, и да се опреде-

ли изпълнението на изискванията на „номер и версия на стандарт“ спрямо наблюденията от одита.

Одитът включва:

- информацията и доказателствата за съответствие с всички изисквания на приложимия стандарт за система за управление или нормативен документ;
- наблюдението, измерването, отчитането и прегледа на постигнатото спрямо целите и задачите, свързани с ключовите индикатори (за съответствие с приложимия стандарт за система за управление или нормативен документ);
- системата за управление на клиента и постигнатото по отношение на съответствието с нормативните актове;
- оперативния контрол на основните процеси на клиента;
- вътрешните одити и прегледа от ръководството;
- отговорностите на ръководството за политиката на организацията на клиента;
- връзките между основните изисквания, политиката, целите и задачите за постигане (в съответствие с очакванията на приложимия стандарт за система за управление или всеки друг основен документ), всяко приложимо законово изискване, отговорностите, компетентността на персонала, действията, процедурите, данните за постигнатото и резултатите и заключенията от вътрешните одити.

2. Контролният одит, който се провежда на втората и третата година, целъ да се извършва редовен надзор на областите и функциите в обхвата на системата за управление и да се запази доверието, че сертифицираната система за управление остава ефективна за периода, за който е предоставена сертификацията. **Дейностите за наблюдение** включват одити на място, позволяващи да се провери доколко сертифицираната система за управление на клиента изпълнява определените изисквания на стандарта, спрямо който е сертифицирана. **Други дейности за наблюдение** могат да включват: анкети на органа по сертификация, предназначени за сертифицирания клиент, относно аспекти, свързани със сертификацията; преглед на декларации на клиента по отношение на неговите действия (напр. рекламни материали, страница в интернет); искания, отправени към клиента, да предоставя документи и записи (на хартиен или електронен носител); други средства за наблюдение на постиженията на сертифицирания клиент.

Програмата за контролен одит трябва да включва най-малко: вътрешни одити и преглед от ръководството; преглед на предприетите действия за несъответствия, идентифицирани по време на предишни одити; разглеждане на жалби; ефективност на системата за управление по отношение на постигане на целите на сертифицирания клиент; напредък на планираните дейности, предвиждащи непрекъснато подобрене; непрекъснат оперативен контрол; преглед на настъпили промени; използване на знаците и всяко друго позоваване на сертификацията.

3. Ресертификационният одит, който се провежда на четвъртата година, включва следните цели:

- да потвърди поддържането на съответствието и ефективността на системата за управление като цяло, както и нейното непрекъснато съответствие и приложимост от гледна точка на обхвата на серти-

фикация;

- да вземе предвид постигнатото от системата за управление за периода на сертификация и да включва преглед на докладите от предишните контролни одити;

- възможно е в дейностите по ресертификацията да бъде включен и одит етап 1, когато са настъпили значителни промени в системата за управление, клиента или средата, в която функционира системата за управление (напр. промени в законодателството);
- в случай че се извършва сертификация на повече от една площадка или сертификация на няколко стандарта за системи за управление от органа по сертификация, планирането на одита трябва да гарантира, че са обхванати достатъчно места за одит, за да се гарантира доверие в сертификацията.

Ресертификационният одит включва одит на място, който е насочен към оценка на:

- ефективността на системата за управление в нейната цялост в светлината на вътрешни и външни промени, както и нейната постоянна адекватност и приложимост от гледна точка на обхвата на сертификация;
- доказателствата за ангажимента за поддържане на ефективността и подобряването на системата за управление с цел да се увеличат общите постижения;
- дали дейността на сертифицираната система за управление допринася за постигането на политиката и целите на организацията.

Освен **сертификационни, контролни и ресертификационни одити** сертифициращите органи могат да провеждат по желание на клиента и **специален одит за разширяване на обхвата**. Целта на този вид одит е да се извърши преглед на заявка за разширяване на вече сертифициран обхват, възможно е да се комбинира с контролен одит.

Целта на **непредвидения одит** е да се разследват оплаквания в отговор на промени или да се извършат последващи действия при клиенти със замразена сертификация. Трябва да се обърне особено внимание на конфиденциалността на такъв вид одит особено когато се провежда с цел да се разследва негативна обратна връзка от заинтересовани страни.

Изисквания и дейности, свързани със сертифициране на СУК или ИСУ, спрямо изискванията на международния стандарт ISO 9001 и други стандарти при ИСУ:

- извършва се от **компетентни одитори на акредитирана, независима, сертифицираща организация**;
- сертификационен одит на СУК/ИСУ - представлява одит на място в организацията, който включва наблюдение на процеси и дейности, преглед на документи от системата и записи, интервюта със служителите, преглед на цялата документация и процесите. Извършва се по метода на извадката;
- при успешно преминаване на сертификационния одит се пристъпва към издаване на акредитирани сертификати за съответствие на ИСУ с изискванията на ISO 9001 и ISO 27001 с **валидност три години** от датата на издаване;
- контролен одит на системата в рамките на втората и третата година от валидността на издадените сертификати.

Клуб „Фортуна“ на Фестивала „Златна есен“

Членовете на Сдружение на жените лесовъдци „Клуб „Фортуна“ на 27 септември взеха участие във Фестивала „Златна есен“, който бе част от тържествените събития, посветени на 70-годишнината на Природния парк „Златни пясъци“ - Варна. Фестивалът, в който се представят деца от екоучилища и детски градини, се организира от Дирекцията на Природния парк, като стигна своето шесто издание. Участниците в изявата нарастват постоянно и тази година тя се превърна в национална. Няколко варненски детски градини и шестнадесет състава от екоучилищата в България от Варненска, Бургаска и Пловдивска област представиха своето творчество, като пяха, танцуваха, четоха есета и изнесоха представления на екологични теми. Предвождани от сърцати педагози и координатори за екоучилища, приветствани от директора на парка и председател на Клуб „Фортуна“ инж. Юлия Тумбаркова, младите изпълнители със своя талант, настроение и усмивки съперничиха на яркото слънце и златеещите листа на откритата сцена на Посетителския център на ПП „Златни пясъци“. Водещият на концерта Тони Генков вдигна всички на крака, запявайки химна на парка. Журието наистина се оказа безсично да излъчи само трима победители и награди абсолютно всички състави с грамоти и купи за участие във Фестивала „Златна есен“, както и с лакомства.

Членовете на Клуб „Фортуна“ разгледаха двата Информационно-посетителски центъра и се запознаха с дейността на ДПП „Златни пясъци“. Беше организирано и посещение на територията на парка и Аладжа манастир. ¶

Планинските спасители в ПП „Витоша“

На 5 октомври в Детския екостанционар „Бели брези“ ДПП „Витоша“ проведе за първи път Ден на планинския спасител, посветен на 80-годишнината от създаването на Планинската спасителна служба (ПСС). Над 70 ученици от столичните училища и техните преподаватели участваха в проявата, открита от директора на ДПП „Витоша“ инж. Снежана Петрова. Презентация за дейността на парка изнесе инж. Юлия Михайлова - експерт „Връзки с обществеността“. Представители на ПСС от отряд - София, разказаха за дейността на службата и проведоха демонстрациите на спасително куче, транспортни средства, използвани за спасяване на пострадали при инцидент в планината, и оказване на първа помощ. Всички присъстващи получиха листовки с полезни съвети при организиране на туристически преходи. Учениците от Софийската професионална гимназия по хлебни и сладкарски технологии почерпиха с лакомства, приготвени от тях. ¶

Елица МАТЕВА и Антон КУРТЕВ

ларството. Антон, който по образование е икономист, се присъединява на драго сърце към семейния занаят.

Обигаме работата, която радва и помага на хората

- Елица, откога си пчелар и как това занимание стана семейно?

- Може да се каже още като тръгнах в първи клас, през 1981 година. Тогава баща ми, който бе директор на Селскостопанския техникум в Разград и основател на специалността „Пчеларство“, купи първите два кошера. С години добавяше по няколко кошера и така стана пчелин. Ходех всяко лято там, докато учех, докато бях студентка и когато започнах работа. Баща ми имаше нужда от все повече помощ, напуснах работа в София и започнах професионално да пчеларствам. Антон, отначало по-плахо, а после с голямо желание, се включи в това прекрасно занимание. Хареса му, защото основният принцип, на който се крепи семейството ни, е „Максимално близо до природата“. Синът ни завърши Професионалната гимназия по механоелектроника, но още не е „узрял“ за пчелар.

- А какво е важно за вас, докато работите на пчелина?

- В природосъобразния ни начин на живот „участват“

Два пъти в годината в София, в градинката срещу Халите, пред централната баня, от 2006 г. идват пчелари от цяла България за своя Фестивал на меда. Есенното издание на събитието е по-уханно - от пресния летен мед и пчелните продукти. И тази година, придружавани от незнайно къде долетели в града пчелички, потърсихме щанда на пчелин „РуМа“. С радост открихме Елица Матова - носителката на приза „Царица на Софийския фестивал на меда“ за миналата година, и нейния съпруг Антон Куртев, с които се запознахме през пролетта.

Защо ни привличат така тези медни царе? Защото те не са просто професионални пчелари, а мъдри философи, добросърдечни хора, които водят природосъобразен живот, сякаш подказан им от пчелите. Няма твърдение да напуснат София, в която прекарват само зимата, и да отидат на село. Това село се казва Балкански, в Разградска област е, а пчелинът „РуМа“ със своите 250 кошера се шири до липовата и акациевата гора с полните от билки и треви. Родителите на Елица започват да създават свой собствен пчелин през 1982 година. Елица завършва висшето си образование и става инженер по телекомуникационна техника, известно време работи в БТК. Но тъй като е единственото дете в семейството, изпълнява желанието на баща си Румен Матов и се захваща с пчеларството.

Ние работим в затворен цикъл. Сами произвеждаме пчелните си майки и създаваме отводки, за да предотвратим външни зарази и да не стигаме до третиране с лекарства. Здраве на пчелите е много важно за нас, защото използваме тялото (подмор) на пчелата при изработване на някои продукти. Пчелите не ги подхранваме със захар през медосборния период. За да останат всички полезни микроеlementи и ензими в меда, не използваме допълнително нагряване и филтриране. Разбира се, всеки добив на мед е съпроводен с извършване на анализ от оторизирани лаборатории.

- Какъв мед се добива в пчелина „РуМа“ и за какво са полезни и другите пчелни продукти?

- Добиваме акациев, липов, рапичен, билков, манов мед, както и восък, перга, прополис и продукти от цели пчели. Всеки от тези видове мед има своето действие и приложение. Искам да уточня, че лечебната доза е 1-2 г на килограм телесно тегло на човека. Акациевият мед например, освен другите си полезни действия, се

препоръчва и за диабетици, тъй като гликемичният му индекс е под 30. Предлагаме и прополисови продукти - тинктура, с особено добър ефект при язвена болест и бронхиална астма; спрей за хрема, синусит, фарингит; мехлем при рани, изгаряния и хемороиди; пластири при ставни проблеми, дископатии, невралгии, невропатии. С прополис приготвяме и няколко вида козметични кремове. Пергата е консервиран от пчелите прахец, който те складираме в килийките на питите и я използвам по всяко време на годината за изхранване на пилото. За хората този продукт е полезен, защото съдържа всички необходими съставки за здравословния начин на живот - белтъчини, основните витамини и минерали, аминокиселини, липиди, ензими, етерични масла и естествени антибиотични вещества. Използва се при лечение на захарен диабет, колити, атеросклероза, сърдечно-съдови заболявания, анемия, хипертрофия на простатната жлеза, ниско кръвно налягане, хепатит и други. Пергата се прилага само вътрешно. Предлагаме и нов продукт - мегарония, чийто състав представлява сушена арония с мед. От едно от изложенията имаме и грамота в категорията „Нов пчелен продукт“ за меден шоколад. Продължаваме да експериментираме и с различни други съставки, които в съчетание с пчелния мед се явяват здравословна храна и лекарство.

- Споменахте за използването на цели пчели. Какво съдържа тялото им?

- Уникални лечебни вещества! Може да бъде използвано за биологичноактивни добавки и лекарствени средства с висок енергиен и лечебен потенциал. Именно тялото на пчелата съдържа всички полезни вещества от меда, млечицето, отровата и хитиновата обвивка в едно. Произвеждаме тинктура от цели пчели и прополис, апитоник, пчелна подправка (пчели и билки), пчелни мехлеми - С и Н.

- Грип например може ли да се лекува с пчелни продукти?

- По принцип лечението с пчелни продукти е един от най-ефикасните природосъобразни и безвредни методи за профилактика и лечение на редица болести. Абсолютно за всички приложения на нашите пчелни продукти ние имаме изработени дози, проверени от практиката. При грип и силна простуда се взема прополисова тинктура 3-4 пъти дневно по 20 капки на бучка захар, в легнало положение, с едновременно поставяне в носа и ушите на тампони, напоени с 5-6 капки тинктура. Друга рецепта - да се състоят на водна баня 4 супени лъжици мед от липа и чаена чаша сок от лимон и да се изпие на малки глътки за 1-2 часа. Пергата също се прилага успешно при борбата с грипа - чаена лъжичка два пъти дневно преди хранене.

- Къде предлагате продукцията от пчелина?

- Задължени сме 60 % от нашата продукция да предлагаме на преработвателни предприятия. За нас, както и за повечето пчелари, това е абсурд - българинът да яде преработен мед. Т.е. затоплен, филтриран, смесен. Преработеният мед вече не е наш продукт - на него нито пише чий е пчелинът, от какъв регион е. Радвам се, когато хората не се плашат от нефилтрирания мед, това значи, че разбират. Пълна всяко бурканче пресен мед с отношение към човека, който ще отвори това бурканче. Предлагаме произведеното от нас само на малките магазинчета и щандовете за органични храни. Но от участие в изложенията ние имаме голям брой почитатели именно на продуктите на нашия пчелин. На нашата страница във „Фейсбук“ сме дали номерата

на телефоните за поръчки. Отговаряме на всякакви въпроси. Публикуваме резултати от изследвания на нашия мед и се радваме, че показателите винаги са от най-добрите.

- Елица, образно казано, какви са „медът“ и „жилото“ на този занаят, който Вие наричате пчеларстване? Не ви ли се вижда странно млади, образовани хора да зарежат града и да се занимават с този дребен-дребен занаят - пчеларството?

- За нас това е приятно. Обичаме работата, която може да радва хората, и установихме, че това не е работа в офис. Не го приемаме като бизнес и печалба, а като помощ, необходима за много хора. Да пчеларстваш обаче, не значи да се изтягаш някъде на пасторално място. Мързелив човек няма как да стане пчелар. На млади хора, които идват при нас да питат как да организират пчелин, много се радваме, но обясняваме, че трябва много труд. Ако смятат с този занаят да изхранват семейството, по-малко от 100-150 кошера не могат да държат. С няколко кошера е просто хоби, а не отгаденост. Ние се чувстваме добре, когато изцяло се посвещаваме на нещо. А „жилото“? Може би в това, че работата е много, физически тежка и не е за всеки. Лично мое задължение на пчелина е разпечатването на меда. Това е процесът, при който от питата с нож се отнемат восъчните капачета. Доскоро няхаме машина за разпечатване и помпа, така тонове мед минаваха... през моя кръст. Помпата, която закупихме наскоро, отне моята функция по вдигане на кофите, но ръчното разпечатване ми е приятно.

- Как минава един ваш ден?

- Сутрините ни край с. Балкански започват с пиене на чай. Към 9-10 ч. отиваме на пчелина, където ни чака най-разнообразна работа. Към 7-8 ч. вечерта се прибираме и... започваме да косим. Храната ни е натурална - квасим сирене от козе мляко, берем зеленчук, месим хляб, правим меден ябълков оцет, къндове. Имам много рецепти с мед. Случвало се е от умора дори да не вечеряме. Нашият живот на пчелина, който е от март до ноември, когато се прибираме в София, е спокоен. Отстраня изглежда дори със забавен ритъм, но и природата заникъде не бърза. Пчеларят по принцип трябва да е с много улегнал характер, защото пчелите не обичат нервни хора.

- Елица, изглеждаме много щастливи и удовлетворени. Събдвате мечтите си, живеете в крачка с природния ритъм. Така ли замисляхте живота си?

- Винаги имам план какво ще правя. Спомянам си, че през 2004 г. посещавах курсовете на руския учен акад. Норбеков. Там ни посъветваха да напишем три цели в живота си, които най-вероятно ще се сбъднат. Тогава още не мислех да се занимавам професионално с пчеларство, но си записах (пазя тетрадката): „Искам медът, който произвежда моето семейство, да бъде качествен като биологичен продукт.“ И други неща посочих - да имам оборудване за разфасовка на меда, да се наложи на пазара с най-добрия мед, да имам затворен цикъл на производството - до опаковка, и собствен магазин. Целта ми относно меда се сбъдваше една по една и вече стигнах почти 100 %.

Остава да си поставяме други цели и да работим за тях.

**С гостите разговаря
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ**

Горите на Република Корея

През юни 2013 г. делегация на Българската академия на науките подписа в Сеул спогодба за научно сътрудничество с Корейския институт за наука и технологии (аналогичен на БАН), в която бяха включени и лесовъдски проекти „Възстановяване на планински екосистеми, нарушени след антропогенна дейност“ и „Интродукция на екзоти и горскоплодни видове“.

Република Корея е съпоставима по площ (100 210 km²) и по някои природни условия с България, но населението ѝ е 7 пъти по-голямо (50 милиона).

По-съществени параметри за горите на тази югоизточна азиатска страна са следните: лесистост - 60 %, общ дървесен запас - 506 млн. m³ (2005 г.), средна възраст на горите - 30 години, горски култури 15-16 % от горската площ.

Сегащото състояние на горите е резултат на прекомерната им експлоатация, особено от края на XIX до средата на XX век, по време на икономическата експанзия на Япония от 1876 г. като неин протекторат от 1905 г. и анексия от 1910 до 1945 г., когато е разгромена Квантунската армия. След това горите са положени отново на унищожение, най-жестоко по време на Корейската война (1950-1953 г.), взела 3 286 000 човешки жертви.

Силната ерозия в планините, дърводобивът, военните действия и пожарите почти унищожават горите и към 1960 г. техният среден запас е едва 10 m³ на хектар. Последвалите залесителни програми, особено от 1970 до 2007 г., увеличават десетократно запаса на горите - до 97.8 m³/ха, като най-много е засъщпен пионерният вид *Pinus densiflora*.

Горското зонироване на Корея обхваща три зони, всяка от които може да се характеризира с по три вегетационни профила (Forest Eco-Atlas of Korea, 2010):

I. Студена зона (на планински изголилни и широколистни видове) - (А):

- Профил А1: Доминиращи в горния етаж на южни склонове са *Pinus densiflora*, *Larix kaempferi* и *Ulmus davidiana*, а *Fraxinus rhynchophylla*, *Betula davurica* и *Quercus mongolica* преобладават в средния етаж. На северни склонове доминират *Tilia amurensis*, *Quercus serrata* и *Cornus controversa*.

- Профил А2: В горната част преобладава *Pinus densiflora*, в средната - *Tilia amurensis*, *Quercus mongolica* и *Betula schmidtii*, а в долната част - *Abies holophylla* и *Populus davidiana*.

- Профил А3: Включва субалпийската зона над 1300 м н.в. Първият етаж е от *Picea jezoensis*, а *Taxus cuspidata*, *Acer mandshuricum* и *Acer pictum* участват в горния и средния етаж, докато *Sorbus commixta* и *Prunus padus* - в средния и долния етаж.

II. Умерена зона - (В):

- Профил В1: На югозападни склонове *Quercus variabilis* достига 60-80 % в първия етаж, а *Pinus densiflora* се среща в долните и средните части. На североизточни склонове *Quercus variabilis* и *Quercus mongolica* доминират в долните части, а *Pinus densiflora* - на билата.

- Профил В2: На западни склонове в първия етаж преобладават *Quercus serrata* и *Carpinus laxiflora*, докато на

Ландшафт от планинската система Бекду Деган

Залесяване на деградирани терени

източни склонове - *Quercus aliena*.

- Профил В3: Доминиращи в горния етаж са *Quercus variabilis*, *Fraxinus rhynchophylla* и *Prunus serrulata*.

III. Зона на субтропични гори (вечнозелени широколистни гори) - (С):

- Профил С1: Доминират *Quercus acuta*, *Idesia polycarpa*, *Dendropanax morbifera*, както и *Fraxinus sieboldiana*, *Platycarya strobilacea*, *Celtis jessoensis* и *Machilus japonica*.

- Профил С2: Преобладават *Carpinus tschonoskii* и *Quercus serrata*; *Quercus acuta* и *Camellia japonica*.

- Профил С3: На северни склонове над 500 м н.в. във високите етажи доминира *Quercus mongolica*, а в ниския - *Sasa borealis*.

Климатичните промени и урбанизацията през последните 40 години в Южна Корея са предизвикали покачване на средната годишна температура с 1° C, а на средната зимна температура (ноември-февруари) - с 1.87° C. Освен това е нараснал броят на дните с поройни дъждове над 50 мм/час. В резултат на противачките климатични промени се очаква придвижване-

70-годишна култура от японска криптомерия на остров Джеджу (730 м³/ха)

мо на растителността към по-големи надморски височини и на север, което ще предизвика стесняване на ареала на някои видове като аянски смърч, корейска ела и корейски тис.

Главните дървесни видове за залесителна дейност в умерената зона на Република Корея са *Pinus koraiensis* (230 000 ха), *Larix kaempferi* (460 000 ха), *Pinus densiflora*, *Betula platyphylla*, *Liriodendron tulipifera* и *Quercus* spp., а в субтропичната - *Pinus thunbergii*, *Chamaecyparis obtusa* и *L. tulipifera*. Допълнителни дървесни видове за залесяване са съответно *Abies holophylla*, *Pinus strobus*, *Fraxinus rhynchophylla*, *Betula costata*, *Zelkova serrata* и *Betula schmidtii*, а в субтропичната зона - *Pinus taeda*, *Cryptomeria japonica* и *Machilus thunbergii*.

Горските пожари са съществен проблем за южнокорейското лесоъдство, защото само през 2000 г. са унищожени 24 000 ха горски масиви, но вече има добре организирана противопожарна служба, която разполага с модерна апаратура за откриването, оповестяването и гасенето на пожари, включително с пригодени за целта руски хеликоптери.

Националните и природните паркове са 20 и обхващат 389 894 хектара. Те са представителни за страната с оглед запазване на ландшафта и горските екосистеми.

Александър АЛЕКСАНДРОВ

70-билей

Проф. д.т.н. Васил ВАСИЛЕВ на 80 години

Роген е на 16.07.1933 г. в с. Попина, Силистренска област. През 1956 г. завършва ВАТИ, специалност „Лесоинженерно дело“, с квалификация „Инженер по механизация на дърводобива и горски транспорт“, а през 1970 г. завършва ВМЕИ, специалност „Технология на машиностроенето“.

В системата на горите работи от 1956 до 1959 г. като началник на технически участък и главен инженер в ГПС - Рибарица, и главен механик в „Горпром“ - Тетевен. От 01.09.1959 г. е научен сътрудник в Научно-изследователския институт по горска промишленост - София, а от 1960 до 2003 г. - в Института за гората при БАН. Специализира в Норвегия (1970 г.) и Швеция (1971 г.).

От 1971 г. е старши научен сътрудник II степен (доцент), а от 1991 г. - старши научен сътрудник I степен (професор). Научната степен „доктор на техническите науки“ получава през 1990 година.

От 1986 до 2003 г. е ръководител на секция „Техника и технология при възпроизводството и ползването на дървесните ресурси“ и „Горски ресурси“. В периода от

1989 до 1993 г. е зам.-директор на Института за гората при БАН. Автор е на над 145 публикации, 6 изобретения и 3 рационализации. Съавтор е на книгата „Дърводобивът в България през XX век“ (2009 г.) и автор на „Въжените системи в горското стопанство“ (2013 г.). Добрата теоретична подготовка на проф. Василев, широките му

технически познания, както и придобитият практически опит у нас и в чужбина го правят винаги желан партньор при решаването на различни научноизследователски проблеми и задачи. Активно се включва в решаването на задачи по разработване на съвременни технологии и системи от машини за комплексно механизация на работните операции в дърводобива, разработване на система от леки въжени линии и съоръжения за екологосъобразно механизация на подвоза и извоза на дребноразмерната дървесина, добивана в млади насаждения.

За принос в създаването и организирането на горското опитно дело и развитието на науката за гората в България е награден с „Почетен знак“ на Лесотехническият университет и „Почетен знак“ на Института за гората при БАН.

Доц. Димитър КУШЛЕВ

„Така си беше“

Бях изморен и плувах в пот от неколкочасово обикаляне из гъсталаците. Беше голяма жегата, затова реших да си спестя инфаркта - намерих едно сенчесто местенце край негоялемия, но необикновено красив горски водоем с надвиснали над бреговете елши. Разположих се удобно.

Слънцето бе заело позиция на небето в горна мъртва точка и пържеше всичко, което можеше да докопа с лъчите си. Горските животинки вече пригряваха в прохладните сенки, а аз все още се въртях и се двоумях дали съм си избрал най-удобното място. От опит знаех, че не бива да очаквам някакво събитие поне още няколко часа, докато преминат жегите. Раздвоих се дали да изпъна снага на тази юнашка постеля и да погредна, или да вляза да поплувам. Топлата като билков горски чай вода на гола ме примамваше, но в крайна сметка предпочетох да положа старите си кокали върху шумата. Миналата есен същите тия кокали чествяха своята петдесетгодишнина и оттогава бях решил да си ги жала повечко.

Почти се бях унесъл в блажена грямка, когато дочух леко, далечно припляскване. Наострих уши. Беше нещо едро. Звукът бе по-различен от този, който издават едрите риби, когато изплуват на повърхността и пласват с опашка при гмуркане. Освен това знаех, че тук няма големи риби. Имаше много, но гребни. Без да мърдам, само с повдигане на клепачи, започнах да опипвам с поглед предполагаемото място.

Забелязах я! Беше едра видра, която плуваше край отсрещния бряг... Изненадах се, понеже знам, че видрите са активни нощем, а сега беше 13.30 часа пообед!

Колегите от тукашното горско стопанство отдавна ме уверяваха, че в тези водоеми имало видри. Всеки път, когато идвах насам, прекарвах известно време с фотоапаратите в пълна бойна готовност - в очакване да ги видя и снимам. Но досега от тях нямаше и следа. Дори бях започнал да се чувствам като ония наивни туристи, дето дебнат да снимат измисленото чудовище от езерото Лох Нес. Допусках, че видрите може да са избити или да са се преместили на спокойствие нанякъде по реката. Искрено се надявах поне да е вторият вариант, тъй като безкрайно харесвам тези игриви животинки.

Видрата беше далеч за добра снимка, а и плуваше все в сянката на надвисналите гървета, затова само се понаместих в удобна за наблюдение поза. При едно от поредните ѝ гмурканя вдигнах бинокъла и заляпах. Искрах да я разгледам. Къде ли толкова целенасочено се бе запътила по това обедно време? Не се спираше, за да риболовства, просто плуваше, гмурканията ѝ бяха като синусоида на променлив ток, насочена към най-отдалечения край на водоема.

След няколко минути разбрах закъде бързаше - изпод един подмол се появи и втора глава, извъртя нервено и заплува срещу първата. През корема ми премина топла вълна. Дали бяха двойка и леговището им е тук? Ами ако сега отнякъде изскочат и малки? Дай Боже!

Дай Боже, ама прекалено хубаво звучи, за да се случи! Ако бях на мястото на видрите, непременно щях да се заселя тук да си отглеждам поколението. Но дали и те мислеха като мен?

В следващите двайсетина минути видрите ми изнесоха невероятно представление, демонстрирайки непограждаема смесица от спортни хватки и флирт, наводна и подводна акробатика, борба свободен стил, любвеобилни прегръдки и всевъзможни захвати от спортните, в които има двубои с премията, приятелски захватки, нервни, пискливи цвъртения.

Така, боричкайки се, видрите постепенно се отдалечиха към далечния край на водоема и потънаха... Вдън вода! Изчезнаха. Стоях, без да помръдвам, доста време, все още не можех да повярвам на какво бях станал неволен свидетел. Седях, изпълнен с надеждата, че ще се върнат. Но напразно.

Така и не се появиха отново, въпреки че се търкалях около водоема чак до мръкване.

Този ден се задоволих само с наблюдения. Предпочетох да не обикалям брега и да търся дупката им, пътечката или други следи, оставени от ежедневните им дейности. Не исках да ги тревожа излишно. Ако имаха малки, като нищо щяха да ги отведат на друго място. Освен това, дори леговището им да не е тук, а някъде по реката, ако не ги безпокоя, те сигурно ще доведат малките си насам, за да ги обучават в риболов и

Как снимам видри

оцеляване. Водоемчето беше пълно с каракудки.

През следващите два дена си пропилях времето около водоема, хрупайки вафли и озъртайки се напрегнато при всеки шум. Но видрите просто ги нямаше. Явно трябваше да сменя тактиката и да повися тук малко през нощта. Отдавна не бях дебнал нощно време видри и си струваше да изпробвам новата си фототехника. Ако имах късмет, можеше и да се получи нещо. Сега нощите бяха лунни и трябваше да опитам.

Избрах си малко местенце на брега, недалеч от мястото, където наблюдавах видрите да се задържат и боричкат най-дълго време, и го почистих от издайнически клонки и листа. Изградих си ниска ограда от клонки, за да не съм съвсем на открито. Видрите са нощни животни и след като могат успешно да ловуват в тъмното, със сигурност сетивата им са доста по-развити от моите. Надявах се тази преграда поне отчасти да прикрие движенията ми и да намали неволно произведените шумове и шракането на затвора на фотоапарата.

Статива оставих на място още тогава, за да не ми тежи излишно по-късно, когато се върна. Тук хора почти не минаваха и нямаше опасения, че някой недобросъвестен гражданин ще ме лиши от него без време. Но за всеки случай го покрих с една клонка, ей тъй - да не бие съвсем на очи.

Час преди мръкване вече бях заел позиция. Смятах да прекарам тук доста време, до малките часове. Пълнолунието беше в началото си и луната изгряваше и се скриваше рано. Затова имах намерение да постоя, докато тя ме изостави около полунощ.

Щях да снимам, меко казано, при неблагоприятни за фокусиране условия. Затова превключих обектива на ръчен режим и още докато беше светло, фокусирах клоните на едно паднало във водата гърво. Това трябваше да ми бъде някакъв ориентир за разстояние в тъмнината.

За вас не знам, но на мен винаги ми е трудно, когато трябва да фокусирам нощем кафяви видри, борещи се в тъмна вода. И то когато борбата през повечето време е под вода. Сетих се за онази метафора, според която философията била като да гониш черна котка в тъмна стая! Дано в моя случай поне котката е в стаята.

Фотографирали съм много животинки по нощите и поради липса на фокус съм бракувал много кадри. Днешните възможности на цифровата фотография в това отношение са други - отпаднаха предишните проблеми с похабяването на филми, химикали, а оттам и загуба на средства. Жалкото сега би било единствено пропуснатата ситуация.

Допусках, разбира се, че и сега мога да се прибера вкъщи без снимки, но това е рискът, когато се занимаваш с фотографиране на диви животни в естествената им среда - никога не можеш да предвидиш какво ще се случи. Все се надяваш, че „най-хубавото нещо навярно предстои“, както пее нашата Светла Иванова.

Различните животни реагират по различен начин на блясъка на светкавицата. Едни се стряскат и уплашени изчезват, други не обръщат никакво внимание на светлината и продължават заниманията си. Дори животни от един и същи вид имат различно поведение, затова към всяко е нужен персонален подход!

Допусках също, че може да имам възможност да шракна и само една-единствена снимка, която впоследствие да се окаже без фокус. Случвало ми се е и преди, така че бях готов да го преживея.

Моето нощно чакане започна. След много на брой, бавно нижещи се минути, съдбата най-сетне ми даде знак, че тази нощ няма да си тръгна от езерото разочарован като хлапак, комуто любимата е вързала теницията. Защото моите любими, видрите, дойдоха на срещата. Е, вярно, малко позакъсняха, но за сметка на това доплуваха семейно.

Въпреки че ги очаквах, се изненадах при появата им. Направих си наум комплимент, че сигурно това фамилно посещение цели да ме награти за доброжелателното отношение и симпатията ми към представителите на целия им род. Изчаках ги да приближат дървото, което си бях избрал за ориентир, и със свит стомах и разширени зеници натиснах бутона на фотоапарата. Свет-

кавицата пламна безшумно и за части от секундата светлината заля всичко пред мен. А после - тъмнина. Много по-плътна от преди! Нищо не виждах, но по цвърканята разбирах, че не ми бяха обърнали внимание. Изглежда здраво се бяха отдали на играта си, щом не реагираха нито на блясъка, нито на шракването на фотоапарата. Продължиха да се боричкат безгрижно. Насляпо направих още няколко снимки и усетих, че сеансът... е приключил. Жизнерадостните звуци и плясъците на водата започнаха да се отдалечава от моя ориентир - полупотопеното дърво. Изчаках още близо час, но те така и не се приближиха отново.

Нощта бе приятна и прохладна, една самотна горска улулица ми изнасяше провлачена серенада. Глухото и монотонно „хууу...уух, хууу...уух, хууу...уух“ се разстиляше в тъмнината.

На фона на светлия лунен кръг виждах как малки прилепчета с безшумни, кръшни полети ловят насекоми. В тъмнината около мен всичко мърдаше, лазеше, ходеше, подскачаше, пърхаше, жужеше. Пукаха клонки, шумоляха листа. Гората бе оживяла, а аз седях неподвижен и се опитвах да запечатам със сетивата си всичко това.

Завладян от красотата на тази горска игулия, няхах никакво желание да си тръгвам. Но все пак беше минало полунощ и трябваше да потеглям към къщи, към моето леговище - на петдесетина километра оттук.

Бях много доволен от нощната среща. И обнадежден. Тя стана повод за нови планове. А това, че успях да направя и няколко задоволителни снимки, го приех като бонус. Но най-важното от всичко бе, че ще мога и занаят пред да навестявам любимите си видри. И че отсега нататък няма да се сравнявам с будалите, които кибичат на Лох Нес, защото за разлика от техните, моите обекти са от плът и кръв и наистина съществуват!

Валентин ПОЧЕКАНСКИ

Wood-Mizer
from forest to final form

КОЛКОТО ПОВЕЧЕ КУПУВАТЕ* ТОЛКОВА ПОВЕЧЕ ПОЛУЧАВАТЕ

50 ленти
8 бонус

40 ленти
6 бонус

30 ленти
4 бонус

20 ленти
2 бонус

*Промоцията е валидна до 30.11.2013.

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59
тел.: 089 913 31 09

www.wood-mizer.bg

Велошествие в защита на Арктика се проведе в 4 града

Велошествието в защита на Арктика се проведе на 15 септември в София, Варна, Бургас и Пловдив. Събитието бе част от Световния ден за действие, в който участваха над 14 000 души от 33 държави.

Велошествието, наречено „Iceride“, е част от глобалната кампания „Спаси Арктика“. Целта на кампанията е Арктика да бъде обявена за световна защитена зона, за да се запази крехката и уникална екосистема.

Апетитите на нефтодобивните компании са сериозна заплаха за този северен район.

Навсякъде по света велошествието преминава през бензиностанции на нефтодобивни компании, които се опитват да сондират Арктика и ще бъдат директно отговорни за бъдещи нефтени разливи в района.

Арктика е едно от най-сложните места за добив на нефт на планетата. Сондажните територии са покрити с дебел лед през повече от 2/3 от годината, а температури от -50° C са обичайни.

Същевременно ресурсите на петрол, които се намират под тези северни територии, биха стигнали само за 3 години според изчисления на Геоложкия институт на САЩ.

Деница ПЕТРОВА
„Грийнпийс България“
Снимки Анастас ТЪРПАНОВ

Нови книги

Д-р инж. Кирил Тодоров Цанов.
Наръчник по смолодобив. „Рони дизайн“, Велинград, 2013 г., 70 стр.

Използвайки богатия практически опит, натрупан през дългите години на организирането на смолодобива, и теоретичните си знания авторът предлага кратък наръчник по добива на балсасмола. Дейността, широко застъпена

у нас до 90-те години на XX век, особено в Горско стопанство - Велинград, на което д-р Кирил Цанов е дългогодишен директор, през 1993 г. окончателно спира. Добиването на смола обаче може да стане добър бизнес в днешно време. Затова предлаганото издание би изиграло важна роля в теоретичната и практическата подготовка на новите работници за смолодобиване.

Наръчникът съдържа кратката история на тази дейност у нас и раздели, описващи физическите и химичните свойства, техническите основи, техниката и организацията на смолодобиването, както и техниката на безопасността при работата.

IN MEMORIAM

На 31 август почина инж. Друмчо Лечев Роев.

Роден е на 2 ноември 1953 г. в руенското с. Просеник, Бургаска област. Завършва ВАТИ през 1979 г. и започва работа в Горско стопанство - Несебър. Тук преминава през длъжностите началник на горкостопански участък, началник на ловен участък и от 1985 до 1990 г. е заместник-директор на ДАС „Несебър“.

През 1990-1994 г. е управител на Горскотърговска фирма „Дъбрава“ - клон Несебър. След това работи в Община Поморие и Община Сунгурларе като главен експерт в отдел „Общински горски територии“.

Поклон пред светлата му памет!

Какво да очакваме от „Хускварна“ през новата година

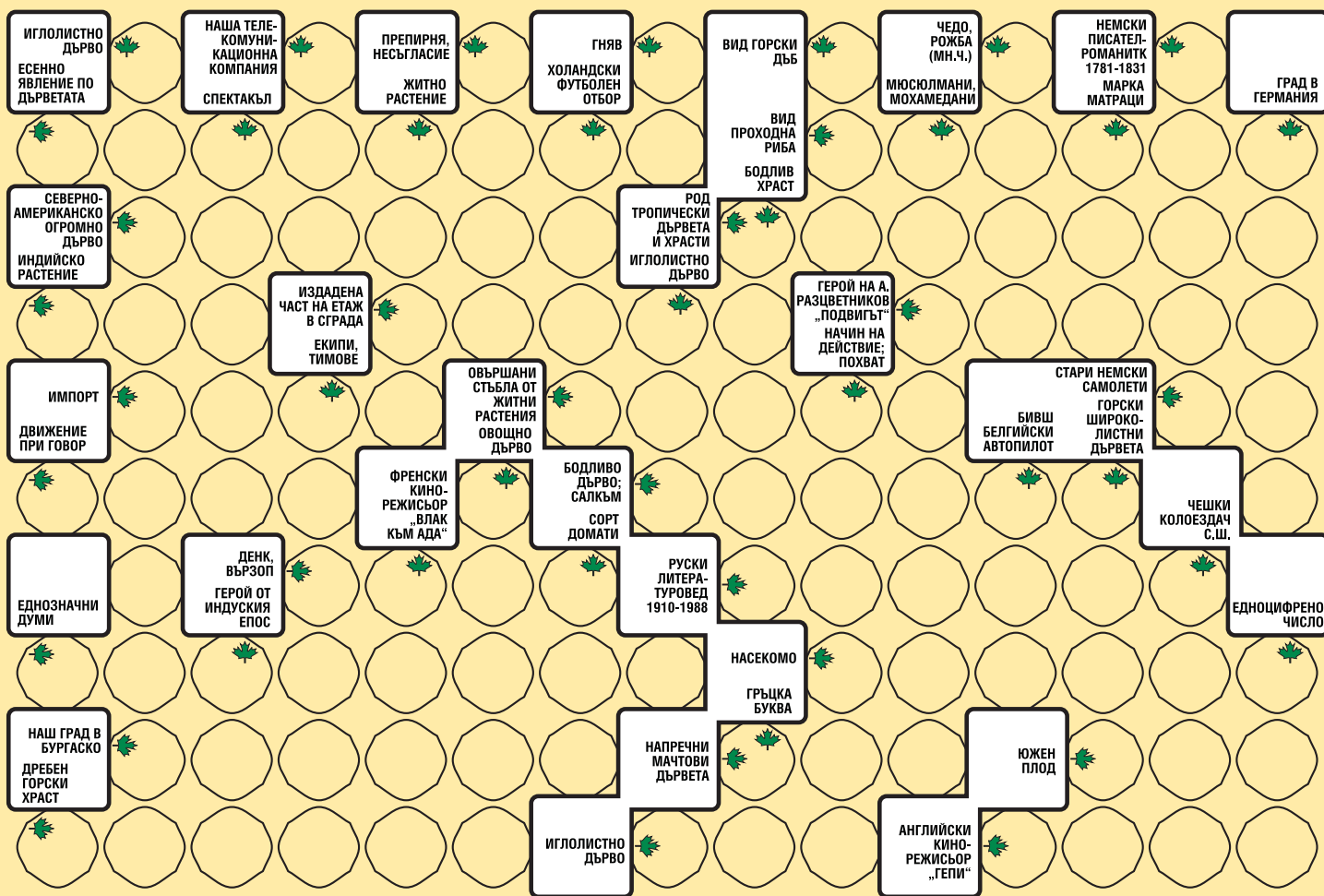
Годишната конференция на „Хускварна България“, състояла се от 7 до 9 октомври в пловдивското село Марково, събра дистрибуторите от цялата страна. Форумът бе открит от инж. Николай Пецев - управител на „Хускварна България“ ЕООД. Специални гости на конференцията бяха Ото Керер - бивш регионален технически мениджър, както и новият ръководител за Югоизточна Европа Мурека Хладки.

Стратегията на фирмата е изградена върху четири основни стълба - силни търговски марки, ефективна глобална дистрибуторска мрежа, конкурентни продукти и гъвкава мрежа за доставка - подчерта Мурека Хладки. През 2014-2015 г. „Хускварна“ ще се фокусира върху сигурността, надеждността и високото качество на продуктите, увери той и отбеляза, че ще бъде обърнато специално внимание на разходите в производството, като се редуцира твърде широката гама продукти. Голямо внимание ще се обърне на новите пазари - Африка и Азия. Основен акцент ще бъде и работата с дистрибуторите, каза още той.

Конференцията продължи с лекционна част, където дистрибуторите се запознаха с новостите в четирите категории *Watering and tools* (поливни системи и градински инструменти), *Accessory and Electric* (защитна екипировка, батерийни и електрически продукти), *Walk behind and Ride on* (косачки и райдери), *Handheld* (моторни триони, хасторези и тримери). На демонстрационната площ дистрибуторите с не по-малък интерес изпробваха вече утвърдените и новите продукти на световната марка.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

РЕЧНИК: ААЛЕН, АНИКСТ, АРНИМ, РАДИЛ, ТКАЧ

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 8/2013:

ВОДОРАВНО: Моя родина, Стоматит, Стаматова (Юлия), Агара, ЕНА, Ааа, Бои, Елф, Пирамидон, Канарата, „Кара Та-нас“

ОТВЕСНО: Бостан, Осика, Ятагани, РАР, АРОМА, вана, Омар, Мат, Адата, Лира, Ито, Дан, НИВЕА, Лиота (Рей), АТА, „Алф“, Нас.

Саторасияци

На съседа на стария горски бай Нено Балканджията се родили близнаци.

- Еднояйчни или двуяйчни? - поинтересувал се бай Нено.
- Едното е двуяйчно, а другото е момиче - отговорил гордият татко.

Прескочил бай Нено до съседката. Лежат в леглото. Телефонът звъни. Вдига жената:

- Да, скъпи. Добре, мили. Разбира се, скъпи. Добре, скъпи, не се притеснявай! - и затваря.

Бай Нено пита:

- Кои беше?

- Съпругът ми. Каза, че ще закъснее. Играе карти...с тебе!

Съпругата на бай Нено му говори притеснено по телефона:

- В карбуратора на колата има вода!

- Хайде, хайде, взе и от карбуратора да разбираш. Ти не знаеш нито какво представлява, нито къде е. Къде е колата?

- В реката...

Бай Нено се прибира рано сутринта у дома. Жена му го посреща със скандал:

- Къде ходиш? Как може такова нещо! Докога ще те чакам, цяла нощ не съм спала...!

- Аз пък да не би да съм спал! - мъдро отговаря старият горски.

СПИСАНИЕ ЗА ЕКОЛОГИЯ И ГОРСКО СТОПАНСТВО

София 1303, ул. „Антим I“ № 17;

тел.: (02) 988 86 42, факс: (02) 988 04 15, e-mail: gora@iag.bg

Уважаеми читатели,

Каним ви да се абонирате за списанието
и през следващата 2014 г.,
като изпратите абонаментен талон
на адреса на редакцията:
София 1303, ул. „Антим I“ № 17,
по факс или ел. поща до 14 февруари 2014 година.

БАНКОВА СМЕТКА НА СПИСАНИЕ „ГОРА“

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

BIC TTBBBG22 СЖ „ЕКСПРЕСБАНК“ АД, КЛОН СОФИЯ

Цената на един абонамент, направен в Редакцията, е 30 лева.

Можете да се абонирате и във всички
пощенски станции в страната
от 1 октомври до 14 декември, както и на интернет адрес:
<http://www.bgpost.bg> до 26 декември 2013 година.
Списанието е с каталожен номер 1225.

Абонаменти се набират и от разпространителските фирми:

НАР АД - тел. 02 975 24 22, 02 975 25 19

ДОБИ ПРЕС ЕООД - 02 963 30 81, 02 963 30 82

АБОНАМЕНТЕН ТАЛОН за списание „ГОРА“

Фирма, предприятие:

с адрес: (п.к.), гр. (с.)

ул. (№, вх., ет., ап.)

Индент. №..... ВГ.....

МОЛ.....

Брой абонати Обща сума (преведена по сметка на списанието) лв.

(словом)

дата: подпис: (.....)

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg